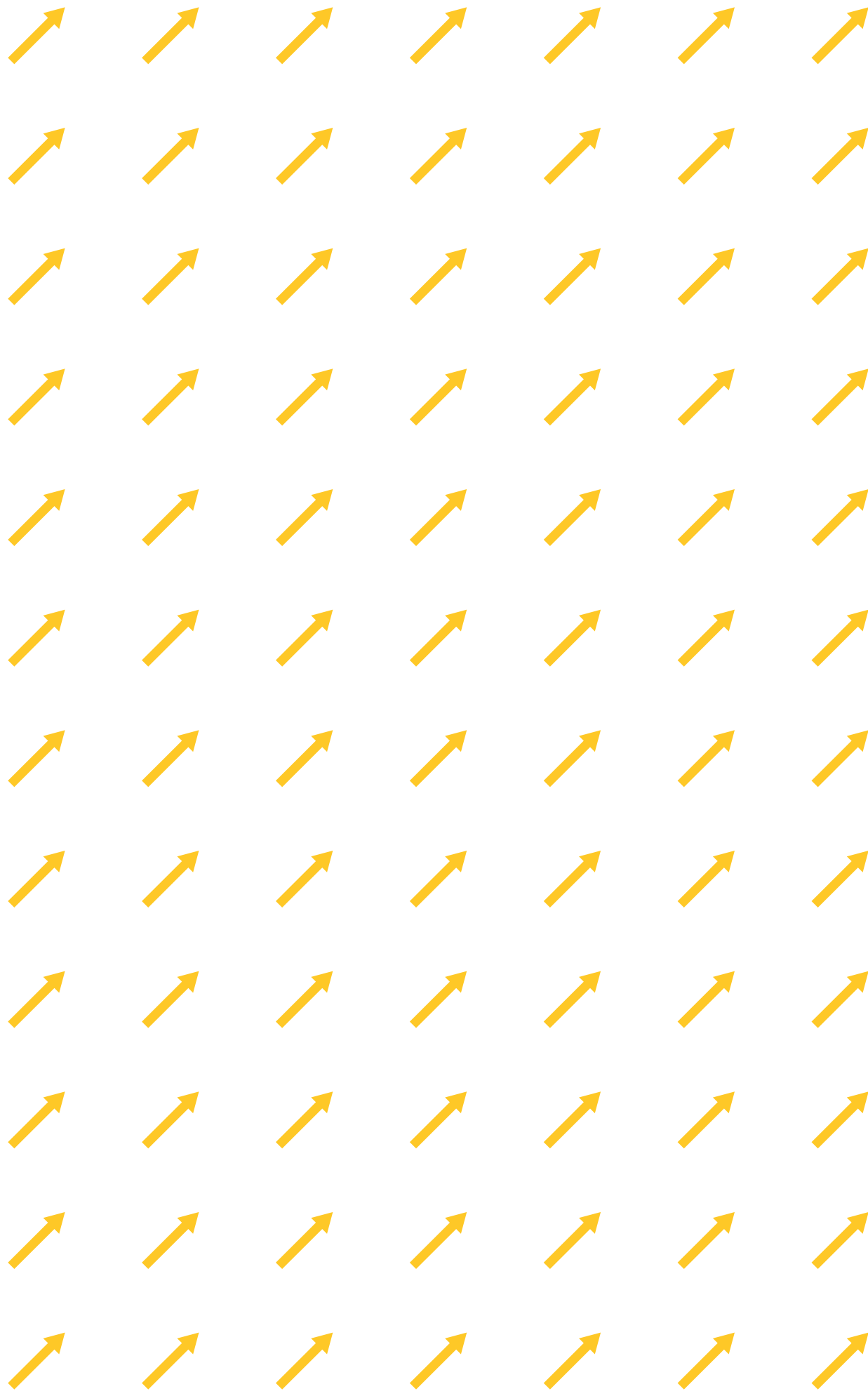

ЛГБТИ КОРИСНИЦИ НА ДРОГА **СЕКСУАЛНИ РАБОТНИЦИ/ЧКИ**, ЛУЃЕ ШТО ЖИВЕАТ СО ХИВ

Годишен извештај

2015

С Е К С У А Л Н И   И

З Д Р А В С Т В Е Н И

П Р А В А   Н А

М А Р Г И Н А Л И З И Р А Н И Т Е

З А Е Д Н И Ц И

Коалиција

С Е К С У А Л Н И   И   З Д Р А В С Т В Е Н И   П Р А В А
НА МАРГИНАЛИЗИРАНИТЕ ЗАЕДНИЦИ

Скопје

2016

Содржина

Дел 1.

Повреда на здравствените права на припадници на маргинализирани заедници

1.	Повреда на човековите права на корисници на дрога од страна на полицијата	13
2.	Криминализацијата на луѓето што поседуваат дрога за лична употреба го загрозува нивното право на здравје	14
3.	Типови повреди на здравствените права на луѓето што употребуваат дрога при контакт со полиција	17
4.	„Задолжителното лекување“ на „наркоманите“ го повредува правото на лекување и правото на достоинство на луѓето што употребуваат дроги	20
5.	Индиции за повеќекратни повреди на здравствените права на пациенти во метадонскиот центар во Велес	22
6.	Дискриминаторски учебници врз основа на здравствен статус: третманот на корисниците на дрога и лицата што живеат со ХИВ во средното и високото образование	26
7.	Предлог-законски измени за легализација на „коноп за медицинска употреба“	29
8.	Собранието го отвори прашањето за моделите и можностите за обезбедување одржливост на програмите за ХИВ	31
9.	Барања на сексуалните работници за заштита од насилството	33
10.	Криминализација и негативни претставувања на сексуалните работници во ТВ-емисија	35
11.	Дискриминаторски оглас врз основа на здравствен статус	37
12.	КЗД не го почитува законскиот рок за постапување во случаи на флагрантни повреди на човековите права	39
13.	Сензационалистички и стигматизирачки медиумски пристап кон лица што живеат со ХИВ	40
14.	Сексуалните работнички жртви на акцијата „Улична проституција“ повторно ја добија тужбата против МВР и Основен суд Скопје I - Скопје	42
15.	Донесен модул за тренинг на социјални работници и останати стручни лица од центрите за социјална работа за работа со маргинализирани заедници	44

Дел 2.

Човековите права на ЛГБТИ

1. Неказнивост на насилството мотивирано од омраза врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет 46
  2. Владината кампања за уставно дефинирање на бракот поттикнуваше на дискриминација и говор на омраза врз основа на сексуална ориентација 49
  3. Владата и Собранието беа против тоа сексуалната ориентација и родовиот идентитет да бидат внесени во Законот за спречување и заштита од дискриминација 51
  4. Неказнивост на говор на омраза врз основа на сексуална ориентација 54
  5. Трета „Недела на гордоста“ во Скопје 57
  6. Загрозување на сигурноста на учесниците на „Лезбејскиот пикник“ по хомофобичен говор на омраза на социјалните мрежи 59
  7. Системско прекршување на правото на приватност и правото на заштита од дискриминација на транс-лицата 61
  8. Комисијата за заштита од дискриминација донесе „Протокол за утврдување на постапката за постапување во случаи за заштита од дискриминација врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет“ 63
  9. Кампања „За нација без дискриминација“ 65
  10. Скандалозен избор на некомпетентни комесари за заштита од дискриминација 67
  11. Хомофобична скрипта во која хомосексуалноста е опишана како „неприродна“, „нездрава“ и „загрозувач на опстанокот на човечкиот вид“ 70
- ДОДАТОК: Заклучоци од истражувањето на репрезентацијата на родовите малцински групи во медиумите во Македонија, Србија и Црна Гора 73

РЕЗИМЕ

Здравствените права на луѓето што употребуваат дроги се загрозуваат од многубројните прекршувања на нивните човекови права при контакт со полицијата. Криминализацијата на луѓето што поседуваат дрога за лична употреба го загрозува нивното право на здравје. Најбројни жртви на повреди на правата во полициските акции за „сузбивање на дрогата“ се рекреативните корисници на „тревкаста материја“. Лицата што се лекуваат од зависност од дрога укажуваат на многубројни повреди на нивните здравствени права при контакт со полициски службеници: повреда на правото на лекување преку незаконито одземање и/или истурање на метадонската терапија, повреда на правото на приватност и доверливост во однос на медицинските податоци, вознемирување на клиентите во центрите за намалување штети, ускратување на правото на лекар во случаи на апстиненцијална криза и искористување на симптомите на апстиненцијална криза за изнудување признанија, присилување на тестирање за урина без согласност, итн.

Законските одредби и практики за „задолжително лекување“ на „наркомани“ го повредуваат правото на лекување и правото на достоинство на луѓето што употребуваат дроги.

Стручна анализа на Коалицијата утврди дискриминаторски третман на корисниците на дрога и лицата што живеат со ХИВ во повеќе учебници за средно и високо образование.

Медицинската употреба на канабисот се третира сензационалистички како предизборна тема. Потребно е донесување посебен закон со кој ќе се регулира медицинската употреба на канабисот, при чие донесување треба да бидат вклучени сите засегнати, а не само експерти, како што сугерираше премиерот.

Треба допрва са се обезбеди одржливост на воспоставените програми за ХИВ за групите под особен ризик од ХИВ по

заминувањето на Глобалниот фонд на крајот од 2016 година, согласно препораките на јавната расправа одржана од собраниската комисија за здравство.

Комисијата за заштита од дискриминација не го почитува законскиот рок за постапување во случаи на флагрантни повреди на човековите права. Дел од медиумите продолжија со сензационалистички и стигматизирачки пристап кон лица што живеат со ХИВ и кон сексуални работници.

Сексуалните работници бараат од надлежните институции да преземат конкретни мерки за заштита од насилство. Сексуалните работнички повторно ја добија тужбата против МВР и Основен суд Скопје I - Скопје кои се задолжени да им исплатат надоместок на нематеријална штета поради повреда на лични права како последица на акцијата „Улична проституција“ од ноември 2008 година.

Во 2015 година продолжи негативниот тренд на неказнување на физичкото насилство мотивирано од омраза врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет. Не се откриени и изведени пред правдата сторителите на кривични дела од омраза во претходните неколку години. Неказливоста на насилството ги охрабрува насилниците мотивирани од омраза, а ги обесхрабрува жртвите да пријавуваат насилство и да покренат соодветни постапки против сторителите.

Владината кампања за уставно дефинирање на бракот поттикнуваше на дискриминација и говор на омраза врз основа на сексуална ориентација. Владата и Собранието не дозволија сексуалната ориентација и родовиот идентитет да бидат внесени во Законот за спречување и заштита од дискриминација.

Продолжи трендот на неказливост и на говорот на омраза врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет. Кампањата „За нација без дискриминација“ беше дочекана со повикување на насилство врз основа на сексуална ориентација (повици за ликвидација). Надлежните институции не постапија итно во случаите

на говор на омраза, што ги охрабрува сторителите, а ги обесхрабрува жртвите.

На „Недела на гордоста“ ЛГБТИ-заедницата организи-
раше неколку протести пред институциите со цел
да се изрази незадоволството од континуираното
хомофобично и трансфобично насилство, отсуството на
соодветен институционален одговор, хомофобичните и
шовинистичките кампањи и медиумскиот молк. И покрај
протестите, повторно беше загрозувана сигурноста на
учесниците на „Лезбејскиот пикник“, по хомофобичниот
говор на омраза на социјалните мрежи.

Не се почитува праксата на ЕСЧП, и не им се овозможува
правно признавање на полот на сите транс луѓе во
Република Македонија.

На универзитетите сеуште се користат дискриминаторски
учебни помагала во кои хомосексуалноста е опишана како
„неприродна“, „нездрава“ и „загрозувач на опстанокот на
човечкиот вид“.

Комисијата за заштита од дискриминација донесе
„Протокол за утврдување на постапката за постапување
во случаи за заштита од дискриминација врз основа на
сексуална ориентација и родов идентитет“. Комисијата во
соработка со здруженија на граѓани спроведе кампања
за „подигнување на свеста кај граѓаните и намалување на
дискриминација по различни основи, особено менување
на сликата која со години е создавана за лицата со
различна сексуална ориентација“. По објавениот конкурс
на крајот на 2015, Собранието избра повеќе некомпетентни
комесари за заштита од дискриминација, меѓу кои има
и такви што јавно поттикнувале говор на омраза против
„крвниците“, „злогласните НВО“ и „предавниците“, и што
отворено застапувале хомофобични ставови во јавноста
дека хомосексуалноста е неприродна и ненормална.

**Повреда на
здравствените права**
на припадници на
маргинализирани
заедници

...правото на здравје вклучува
повеќе отколку пристап до
здравствени услуги; тоа е,
исто така, право на основните
детерминанти на здравјето,
вклучувајќи ги еднаквоста и
недискриминацијата, заштитата
од насилство, учеството, и
безбедната и овозможувачка
средина за здравје и
благосостојба.¹

1 Open Letter by the Special Rapporteur on the right of everyone to the highest attainable standard of mental and physical health, Dainius Pūras, in the context of the preparations for the UN General Assembly Special Session on the Drug Problem (UNGASS), which will take place in New York in April 2016 <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Health/SRLetterUNGASS7Dec2015.pdf>

1.

ПОВРЕДА НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА НА КОРИСНИЦИ НА ДРОГА ОД СТРАНА НА ПОЛИЦИЈАТА

Здравствените права на луѓето што употребуваат дроги се загрозуваат од многубројните прекршувања на нивните човекови права при контакт со полицијата. Официјалните статистички показатели на МВР упатуваат на заклучок дека корисниците на дрога (за лична употреба) се најмногу изложени на приведувања и задржувања во полициска станица, во полициските акции кои се водат заради „сузбивање на трговијата со дрога“. И покрај сериозните укажувања на луѓето што употребуваат дроги за многубројни повреди на нивните права при контакт со полиција, многу мал дел од нив се охрабрени да ги пријавуваат случаите до надлежните институции или до здруженијата на граѓани, и да покренат постапка за заштита на правата.

Според истражувањето на Коалицијата СЗПМЗ, луѓето што употребуваат дрога најчесто укажуваат дека во полициските постапки постојано им се повредува правото на лично достоинство, дека се жртви на дискриминаторски акти (најмногу врз основа на здравствен статус), дека честопати им се повредуваат нивните права како пациенти, дека не им се почитуваат правата при приведување или лишување од слобода, дека им се загрозува личната сигурност, а има сериозни укажувања и за тортура, како и за нечовечки и деградирачки третман во полициските станици, па дури и на јавни места (понижувачки претреси).

2.

КРИМИНАЛИЗАЦИЈАТА НА ЛУЃЕТО ШТО ПОСЕДУВААТ ДРОГА ЗА ЛИЧНА УПОТРЕБА ГО ЗАГРОЗУВА НИВНОТО ПРАВО НА ЗДРАВЈЕ

Според специјалниот известувач на ОН за правото на здравје, репресивните одговори на употребата на дрога и на ненасилните прекршоци (како што е „оддавањето на уживање дрога“) претставуваат ненужни ризици за јавното здравје и создаваат значајни препреки за целосно и ефективно остварување на правото на здравје, особено за луѓето што употребуваат дрога.² Криминализацијата на луѓето што употребуваат дрога сериозно го загрозува нивното здравје.

Најбројни жртви на „војната против дрогата“ во светот, а и во Македонија, се луѓето што употребуваат дрога, особено рекреативните корисници на марихуана. Најголема бројка на приведени лица редовно се среќава во ставката „Вкупно приведени лица за поседување опојни дроги“, иако во Република Македонија, „поседувањето опојна дрога“ за

² „Во коренот на многу проблеми во врска со здравјето со кои се соочуваат луѓето што употребуваат дрога е самата криминализација, која само ги прикрива проблемите на корисниците на дроги и самите корисници, и придонесува за негативни исходи за јавното и индивидуално здравје.“ - Open Letter by the Special Rapporteur on the right of everyone to the highest attainable standard of mental and physical health, Dainius Pūras.

лична употреба не е дефинирано како прекршок, ниту како кривично дело.

И во истражувањето на Коалицијата СЗПМЗ, луѓето што употребуваат дрога и пациентите на метадонска терапија укажаа дека во практиката многу често се третираат како криминалци, наместо како прекршители и лица на кои им е потребна медицинска помош. Сè уште е присутен трендот за криминализација на луѓето што употребуваат дрога и пациентите на супституциска терапија, дури и во случаи на поседување незначителни количества марихуана или траги на употреба на дрога.

Според податоците што ги добивме од МВР, најголем дел од приведените лица „за поседување опојни дроги“ се лишуваат од слобода без судска наредба. На пример, во првите 11 месеци од 2015 година, 113 лица се приведени за поседување опојни дроги со судска наредба (или распишана потерница), а во истиот период, 810 лица се приведени без судска наредба.

При приведувањето лица без судска наредба, не се почитува Законот за полиција кој прецизно назначува во кои услови може да се приведе лице што е затечено при извршување прекршок.³ Во многу случаи, полицијата приведува лица што воопшто не се затечени при извршувањето прекршок, туку само врз основа на пронајдени незначителни количества дрога, иако поседувањето дрога што не е заради продажба воопшто не е дефинирано ниту како прекршок, ниту како кривично дело. Покрај тоа, бројот на приведени лица за „поседување дрога“ воопшто не кореспондира со бројот на поднесени кривични и прекршочни пријави, што укажува на голем број произволни приведувања. Од вкупно 923

³ Во Законот за полиција стои дека „Полицискиот службеник може и без наредба на надлежен суд да приведе лице затечено при извршување прекршок“, но само во овие услови: „...ако не е можно да се утврди идентитетот на сторителот, или ако тој нема престојувалиште, или ако со заминувањето во странство заради престој би можел да ја избегне одговорноста за прекршокот, или ако постојат околности што ја прават основана оцената дека сторителот би продолжил со прекршокот или дека ќе го повтори.“

Најбројни жртви на повреди на правата во полициските акции за „сузбивање на дрогата“ се рекреативните корисници на „тревкаста материја“.

Коалицијата СЗПМЗ бара од МВР да ги пренасочи ресурсите кон трговците и производителите на дрога, наместо кон криминализирање на луѓето кои поседуваат дрога за лична употреба, што доведува до загрозување на нивните здравствени права.

приведени лица во првите 11 месеци од 2015 година (113 со писмена судска наредба или распишана потерница, а 810 без писмена наредба), поднесени се 327 кривични пријави и барања за поведување прекршочна постапка против 163 лица.

Најбројни жртви на повреди на правата во полициските акции за „сузбивање на дрогата“ се рекреативните корисници на „тревкаста материја“. Така, според податоците од МВР, најголем дел од лицата се приведуваат за „поседување тревкаста материја“, и тоа од страна на Единицата за прв одговор и интервенција „Алфи“. На пример, во првите 11 месеци од 2015 година, „Алфите“ привеле вкупно 290 лица, од кои 225 за „поседување тревкаста материја“.

Особено загрижувачки е податокот на МВР дека дел од приведените лица за непостоеен прекршок се задржуваат во полициските станици подолго од 12 часа⁴ врз основа на член од Законот за прекршоци кој предвидува задржувањето по исклучок да трае најдолго 12 часа⁵.

Коалицијата СЗПМЗ бара од Министерството за правда да работи „на развивање политики и закони што ќе го декриминализираат инјектирањето и другите начини на употреба на дрогите“ (согласно препораките на Светската здравствена организација), односно, на декриминализирање и депенализирање на употребата и поседувањето дрога како чекор кон остварување на правото на здравје (согласно препораките на специјалниот известувач на ОН за правото на здравје).⁶

4 Според податоците што ни ги прати МВР, „Врз основа на чл. 46-б од Законот за полиција, 84 лица се задржани подолго од 12 часа“.

5 Според Законот за прекршоци, ако „...сторителот е затечен при сторување прекршок во време кога судот не работи или ако постојат околности што укажуваат на опасност дека ќе побегне или ќе продолжи со прекршокот или ќе го повтори прекршокот, полицискиот службеник може да го задржи. Задржувањето трае додека не биде можно сторителот да се приведе пред надлежниот суд, но најдолго 12 часа.“

6 „Како чекор кон остварување на правото на здравје, употребата на дрога и поседувањето треба да бидат декриминализирани и депенализирани напоредно со зголемување на инвестициите во третман, едукација и други интервенции...“ Open Letter by the Special Rapporteur on

3.

ТИПОВИ ПОВРЕДИ НА ЗДРАВСТВЕНИТЕ ПРАВА НА ЛУЃЕТО ШТО УПОТРЕБУВААТ ДРОГА ПРИ КОНТАКТ СО ПОЛИЦИЈА

Во истражувањето на Коалицијата СЗПМЗ во 11 општини, лицата што се лекуваат од зависност од дрога укажаа на многубројни повреди на нивните здравствени права при контакт со полициски службеници: повреда на правото на лекување преку незаконито одземање и/или истурање на метадонската терапија (најчесто во близина на центрите за лекување), повреда на правото на приватност и доверливост во однос на медицинските податоци (вршење упад во центрите за метадонска терапија), вознемирување на клиентите во центрите за намалување штети, непочитување на правото на информирање за правото на преглед и ускратување на правото на лекар во случаи на апстиненцијална криза (во случаи на лишување од слобода во полициска станица), искористување на симптомите на апстиненцијална криза за изнудување признанија, присилување на тестирање за урина без согласност, преземање конкретни дејства за укажување помош, заштита на граѓаните во случаи на предозирање од опијати, итн.

Класичен пример како полициските постапки можат да доведат до повреда на здравствените права на лицата

— the right of everyone to the highest attainable standard of mental and physical health, Dainius Pūras.

Коалицијата СЗПМЗ бара од МВР да се прекинат полициските практики на присилно тестирање за урина и прекршочно казнување луѓе што употребуваат дрога, кои не се фатени при „оддавање на уживање наркотични дроги“ на јавно место.

што се лекуваат од зависност е случајот на повреда на здравствените права на пациент што се лекува со метадонска терапија, од страна на полициски службеници во полициска станица.⁷ Откако бил приведен во полициска станица поради сомнение дека извршил кривично дело, Н.Н. укажал на тоа дека се лекува од зависност (за што покажал и потврда) и дека му е потребна терапија што ја земал секојдневно во метадонски центар. Но, наредниот ден (петок), полициските службеници не го одвеле навреме во метадонскиот центар кој работел до 13.00 часот, па пациентот останал без неопходната терапија за цели три дена.

Друг класичен пример на повреда на здравствените права на лицата што употребуваат дрога е полициското присилување на тестирање за урина без согласност. Истражувањето на Коалицијата СЗПМЗ покажа дека во повеќе општини, луѓето што употребуваат дрога прекршочно се казнуваат заради „оддавање на уживање наркотични дроги“, единствено врз основа на позитивни резултати од присилно тестирање за урина без писмено образложена судска наредба. Полициската практика со која се утврдува дека некој сторил прекршок преку тест на урина без да се утврди времето, местото и начинот на сторување на прекршокот и без да се утврди дека прекршокот е сторен на јавно место, претставува класичен пример за пречекорување на полициските овластувања.

Коалицијата СЗПМЗ бара од МВР (во соработка со МЗ) да изготви едукативна брошура за овластени службени лица на МВР на тема „Здравствени права на луѓето што употребуваат дрога“, во која ќе се потенцира дека полициските службеници не смеат:

- a. да го прекршуваат правото на лекување;

⁷ —
Случајот е документиран од страна на активист на ХОПС.

Коалицијата СЗПМЗ бара од МВР да подготви протокол кој ќе им овозможи на лицата лишени од слобода што се пациенти на програмите за супституција, да можат да го примат лекот што им е пропишан додека се во полициски притвор.

Коалицијата СЗПМЗ бара од МВР да подготви политика и тренинг за обучување на полициските службеници како да го администрираат лекот „налоксон“ во случај на предозирање.

- б.** да ги вознемируваат корисниците на дрога во близина (или во) здравствените центри и центрите за намалување штети;
- в.** да ја ускратуваат задолжителната поука за правото на преглед од лекар при лишување од слобода;
- г.** да го ускратуваат правото на лекар (по личен избор) при лишување од слобода;
- д.** да ја искористуваат состојбата на апстиненцијална криза за изнудување признанија.

4.

„ЗАДОЛЖИТЕЛНОТО ЛЕКУВАЊЕ“ НА „НАРКОМАНИТЕ“ ГО ПОВРЕДУВА ПРАВОТО НА ЛЕКУВАЊЕ И ПРАВОТО НА ДОСТОИНСТВО НА ЛУЃЕТО ШТО УПОТРЕБУВААТ ДРОГИ

Правото на лекување подразбира информирана согласност и право да се одбие третман.⁸ За жал, ова право им се прекршува на сите луѓе што употребуваат дрога, на кои им е изречена казната „Задолжително лекување на наркоманите“ според чл. 65 од Кривичниот законик (или како санкција според чл. 24 од Законот за прекршоци).

Задолжителното лекување се третира како казна, и судот може да определи присилно да се изврши во здравствена или во друга специјализирана установа (најмногу до 2 години).

Коалицијата СЗПМЗ се придружува на повикот на Специјалниот известувач на ОН за правото на здравје за затворање на задолжителните центри за притворање и рехабилитација кои не само што се „очигледно спротивни

⁸ Како што укажува Специјалниот известувач на ОН за правото на здравје, „...прифатливоста на третманот за дрога вклучува информирана согласност и право да се одбие третманот.“

Исто така, Коалицијата
СЗПМЗ бара од
Министерството за правда
да изготви измени на
сите закони и прописи
во кои се среќаваат
дискриминирачките
термини „наркомани“ и
„наркоманија“.

на правото на човекови права и стандардите, туку се покажаа и како неефикасни во третирањето на зависноста од дрога“.⁹

9 („manifestly contrary to human rights law and standards but have proven ineffective in the treatment of drug dependence.”)

5.

ИНДИЦИИ ЗА ПОВЕЌЕКРАТНИ ПОВРЕДИ НА ЗДРАВСТВЕНИТЕ ПРАВА НА ПАЦИЕНТИ ВО МЕТАДОНСКИОТ ЦЕНТАР ВО ВЕЛЕС

На 26.11.2015, Коалицијата СЗПМЗ и ХОПС поднесоа претставка до Народниот правобранител против ЈЗУ Општа болница – Велес (Центар за зависности) заради индикации за повреда на правата на пациентите, откако пристигнаа оплаки од пациенти и откако беше посетен центарот за зависности.

При посетата на просториите на Центарот за зависности во Велес увидовме дека пунктот каде што се администрира метадонска терапија е поставен на влезот на Одделот за невропсихијатрија, во ходникот на болницата. Пациентите што ја земаат и ја пијат терапијата пред шалтерот на пунктот се изложени на погледи и на физички контакт со другите пациентите што влегуваат во Одделот за невропсихијатрија, со што им се повредува правото на приватност како пациенти (член 28, Закон за заштита на правата на пациентите).

Над шалтерот каде што се прима терапијата, залепено е известување за пациентите од Центарот за зависности дека „метадонската терапија се издава во период од 8 до 13 часот“, и дека „им е забранет пристап во просториите

на Центарот" на „пациентите што не се на дневен распоред за земање метадонска терапија“. Забраната за пристап до здравствена установа е спротивна на уставно загарантираното право на здравствена заштита и правото на достапност на здравствените услуги на сите пациенти под еднакви услови без дискриминација (член 3 ст.3, Закон за заштита на правата на пациентите).

Над шалтерот е залепена и „Наредба“ од Министерството за здравство на РМ (потпишана од директорот на ЈЗУ Општа болница – Велес) дека „метадонската терапија мора да се спроведува секојдневно од причини што, од страна на граѓани и родители од Основното училиште „Блаже Конески“ има поплаки како до МВР Велес, така и до Министерството за здравство“. Понатаму, во наредбата стои: „Како не би се довеле во ситуација да се затвори Центарот за метадон, во договор со споменатите институции и присуство на службени лица од МВР Велес,¹⁰ терапијата ќе се ординира **СЕКОЈДНЕВНО** до 11 и 30 часот, без можност за накнадни договори и промени на термините. Тој што не се слага со оваа наредба и нема да го почитува куќниот ред, ќе биде отстранет од програмата“.

Наредбата е спротивна на одредбите на Законот за заштита на правата на пациентите и Упатството за начинот на вршење на здравствената дејност која се однесува на примена на метадонот при третман на опиоидна зависност. Планирањето и спроведувањето на планот за индивидуално лекување на пациентите по наредба на Министерство за здравство е спротивно на законот и медицината базирана

10 Овој дел може да се толкува и како наредување на ординирање на терапијата во присуство на службени лица од МВР, што укажува на кршење повеќе одредби од Законот за заштита на правата на пациентите. Согласно член 28 од истиот закон, медицинската интервенција ќе се применува во присуство на оние лица што се неопходни за извршување на интервенцијата. Присуството на полицијата ја нарушува доверливоста на пациентот во врска со видот и количината на третманот, но ја загрозува и довербата на пациентите кон здравствените установи. Недовербата на пациентите може да придонесе до загрозување на успешноста на третманот, ризик за влошување на здравјето на постојните пациенти и одбивање нови пациенти да се вклучат во програмите за третман на зависност.

на докази. Задолжителна секојдневна терапија во фиксен период на земање на терапијата го попречува и процесот на рехабилитација и ресоцијализација на пациентите, како и можноста за засновање на работен однос и извршување на семејните обврски, што дополнително влијае врз постигнување на највисокото можно лично ниво на здравје.

Според објавените известувања на шалтерот, пациентите може да бидат отстранети од програмата за третман доколку не се согласуваат секојдневно да ја пијат терапијата пред очите на јавноста во ходникот.¹¹ Куќниот ред не е во согласност со Законот за заштита на правата на пациентите и Упатството за третман со супституциска терапија со метадон, што во практиката може да доведе до повреда на правата на пациентите што се на третман.

Коалицијата СЗПМЗ и ХОПС упатија барање до Народниот правобранител да изврши увид на самото место во Центарот за зависности во Велес, да утврди дали има повреда и, ако има, да ја задолжи ЈЗУ Општа болница – Велес:

- a. да ги усогласи просторните услови согласно Правилникот и да го заштити правото на приватност на пациентите;
- b. да овозможи непречен пристап на пациентите до здравствената установа во текот на работното време во Центарот на зависности;

¹¹ Пациентите имаат обврска да го почитуваат куќниот ред во здравствената установа и достоинството на здравствените работници, но доколку куќниот ред е во согласност со законите и не ги повредува правата на пациентите. Според Упатството за третман со супституциска терапија со метадон, непочитувањето на договорот за третман и непочитувањето на куќниот ред можат да бидат причини за промена на режимот на терапијата, додека насилно однесување може да биде причина за исклучување од програмата и упатување на пациентот во друга установа.

- в. планот за третман да се планира и да се спроведува во согласност со пациентите, а не врз основа на противзаконити наредби на Министерството за здравство;
- г. да се забрани пристап на овластени службени лица од МВР за време на администрирање на терапијата на пациентите;
- д. да се усогласи куќниот ред согласно Законот за заштита правата на пациентите и Упатството за третман со супституциска терапија со метадон.

6.

ДИСКРИМИНАТОРСКИ УЧЕБНИЦИ ВРЗ ОСНОВА НА ЗДРАВСТВЕН СТАТУС: ТРЕТМАНОТ НА КОРИСНИЦИТЕ НА ДРОГА И ЛИЦАТА ШТО ЖИВЕАТ СО ХИВ ВО СРЕДНОТО И ВИСОКОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Во 2015 година, Коалицијата СЗПМЗ објави анализа на третманот на корисниците на дрога и лицата што живеат со ХИВ во средното и високото образование „Користењето дроги и живеењето со ХИВ во образованието“.¹²

¹² Анализирани беа вкупно 22 учебници и учебни помагала што се користат во средното и високото образование од областа на социологијата, педагогијата, етиката, психологијата, психијатријата, кривичното право, криминологијата, пенологијата и клиничката токсикологија. Предмет на анализа беа, пред сè, учебниците што се користат на државните универзитети, Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ и универзитетот „Св. Климент Охридски“, објавени во студиските програми за учебната 2014/2015 година.

Анализата ги констатира следниве проблеми во учебниците:

1. Употреба на терминологија која го повредува достоинството на лицата што употребуваат дрога и лицата што живеат со ХИВ: стигматизирачките термини „наркомани“, „наркоманија“, „нарко-зависници“ и „чума на XX век“, „болни од СИДА“ и неправеење разлика помеѓу вирусот ХИВ и кратенката за синдромот СИДА.
2. Пропаганда, навреди и криминализација на лицата лицата што употребуваат дрога: негативно претставување не само на користењето дроги, туку и на личноста што ги користи, едностраност, морализаторски и осудувачки однос, неправеење разлика помеѓу користење дрога и штетна употреба и зависност, и произволно поистоветување на лицата што употребуваат дроги со криминалци (и покрај тоа што употребата на дрога не е кривично дело во Република Македонија).
3. Еднострано и некритичко претставување на постојните закони и практики поврзани со дрогата: неразликување на користењето дрога за лична употреба од трговијата со дрога.
4. Произволност во претставувањето на лицата зависни од дрога како пациенти.¹³
5. Хомофобија во текстовите за ХИВ.¹⁴

---

13 Во учебникот „Психијатрија – Том 1“, авторот Чадловски ги претставува лицата зависни од дрога како пациенти со слаби терапевтски резултати и „ниска мотивација“ за лекување. Ваквиот став е произволен, и вината ја лоцира кај пациентите наместо да ги преиспита постојните програми за третман на зависности од дрога. Тој може и негативно да влијае врз мотивацијата на идните професионалци за третман на лицата зависни од дрога, создавајќи перцепција дека нема потреба да се трудат и дека на овие лица им нема спас.

14 Во „Етика за III год. гимназиско образование“, авторот Темков, освен што тврди дека најмногу „болни од СИДА“ има помеѓу „наркоманите и хомосексуалците“, дури и продолжува со тврдењето дека намерно се заразуваат со „нивните другари хомосексуалци“ за да страдаат заедно.

Коалицијата СЗПМЗ бара Министерството за образование и наука и Ректоратот на УКИМ да пристапат кон ревизија на споменатите учебници согласно експертските препораки.

6. Неспомнување на проблемите и на дискриминацијата со кои се соочуваат лицата што употребуваат дрога и лицата што живеат со ХИВ.¹⁵

Препораките на авторките на анализите генерално се однесуваат на потребата од целосна ревизија на учебниците, усогласување на терминологијата, отстранување на дискриминаторската и неточната содржина и нејзина замена со современа, стручна содржина усогласена со денешната наука и меѓународните стандарди за заштита на човековите права на ЛКД и ЛКХ.

¹⁵ Во учебниците отсуствува претставувањето на користењето дроги од аспект на човекови права и од аспект на права на пациенти. Авторите, наместо да зборуваат за стигмата и дискриминацијата кон ЛКД, тие придонесуваат кон нејзино ширење. Во однос на ХИВ, отсуствуваат базични, релевантни информации. Од ширење погрешни информации за самиот ХИВ, па сè до неспомнување на постоењето на антиретровирусната терапија. Секако, не ни се споменуваат прекршувањата на здравствените права на ЛКХ и стигматизацијата.

7.

ПРЕДЛОГ-ЗАКОНСКИ ИЗМЕНИ ЗА ЛЕГАЛИЗАЦИЈА НА „КОНОП ЗА МЕДИЦИНСКА УПОТРЕБА“

Прашањето за легализацијата на марихуаната за медицински цели беше актуализирано од премиерот Никола Груевски во неговиот говор за денот на независноста 8.9.2015 година. Првично, тој го соопшти неговиот став дека „општата легализација на марихуаната не треба да се прифати“. Потоа, премиерот истакна дека „прашањето за увоз и пуштање во употреба со лекарски рецепт на лекот што е базиран на масло од канабис под строго регулирани услови“ треба да биде опсежно проучено и јавно дебатирано, но само од „лекари специјалисти во областите, фармацевти, доктори на науки и напредни научници исклучиво на стручна база“, а не и од „политичари или новинари или, пак, од политички аналитичари“.¹⁶

На 16.12.2015 година, министерот за здравство Никола Тодоров на прес-конференција го најави „Предлог-законот за легализација на канабисот за медицински цели“. Меѓутоа, не станува збор за никаков посебен закон, туку за предлог-закон за изменување и дополнување на Законот за контрола на опојни дроги и психотропни

16 Потребно е темелно да се проучи зошто во некои држави во Европа и во САД овие лекови се дозволени, а во некои не, и какви се нивните искуства. Дури потоа може да се заземе став по однос на овој вид медикаменти. (Обраќање на премиерот Груевски по повод Денот на независноста, <http://www.vlada.mk/node/11087>)

Коалицијата СЗПМЗ апелира медицинската употреба на канабисот да не се третира сензационалистички како предизборна тема и го поддржува ставот на ХОПС за донесување посебен закон со кој ќе се регулира медицинската употреба на канабисот, при чие донесување треба да бидат вклучени сите засегнати, а не само експерти, како што сугерираше премиерот.

супстанции во насока на легална контролирана употреба на производи од канабис за медицински цели во Република Македонија (подготвен од Министерството за здравство во соработка со Агенцијата за лекови и медицински средства на Република Македонија).

На 24.12.2015 година, ХОПС одржа прес-конференција на која апелираше да се донесе посебен закон со кој ќе се регулира медицинската употреба на канабисот во Македонија и ќе се креира простор за стручна и јавна дебата во насока на изнаоѓање најсоодветен модел за регулирање на медицинската употреба на канабис во Македонија. ХОПС смета дека новиот закон „треба да овозможи лесен пристап до евтини лекови, вклучително и масло од канабис, во аптеки или специјални продавници, но и можност за сопствено одгледување за оние пациенти што не се во состојба да ги купуваат лековите или имаат желба сами да го подготвуваат сопствениот лек“.¹⁷

17 ХОПС смета дека „канабисот за медицинска употреба треба да биде достапен во различни форми (за пушење, вапоризирање, во капсули, за јадење или во форма на масло од канабис). Исто така, употребата на канабисот за медицинска употреба не треба да биде условена со конвенционалната медицинска практика“.

(Став на ХОПС – Опции за здрав живот, Скопје за медицинската употреба на канабис во Македонија, http://www.hops.org.mk/sites/default/files/stav_na_hops_finalem.pdf)

8.

СОБРАНИЕТО ГО ОТВОРИ ПРАШАЊЕТО ЗА МОДЕЛИТЕ И МОЖНОСТИТЕ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ ОДРЖЛИВОСТ НА ПРОГРАМИТЕ ЗА ХИВ

На 11.12.2015 година, во Собранието на Република Македонија се одржа јавна расправа на тема „Обезбедување одржливост на воспоставените програми за ХИВ за групите под особен ризик од ХИВ по заминувањето на Глобалниот фонд на крајот од 2016 година – можности и предизвици“, организирана од Комисијата за здравство во соработка со Меѓупартиската парламентарна група за ХИВ и Платформата за ХИВ.

На јавната расправа беше укажано дека сите воспоставени сервиси се под ризик да престанат со работа по повлекувањето на Глобалниот фонд на крајот од 2016 година доколку не се обезбедат средства за нивно понатамошно финансирање, а од дискусијата произлегоа неколку битни заклучоци.

Како прво, беше потенцирана обврската на Владата на Република Македонија и Министерството за здравство „да го спроведат националниот план за транзиција од

финансирање со донаторски средства кон финансирање со средства од Буџетот на Република Македонија”.¹⁸

Потоа, беа усвоени неколку заклучоци за вклучување на граѓанските организации „како клучни за обезбедување одговорна транзиција“ и како имплементатори на Програмата за заштита на населението за ХИВ/СИДА, вклучително и препораката „Министерството за здравство да издвои финансиски средства за граѓанските организации што нудат услуги за групите под особен ризик од ХИВ во Програмата за заштита на населението за ХИВ/СИДА за 2016 година“. Еден од заклучоците на јавната расправа е Министерството за здравство и Агенцијата за лекови да преземат чекори за да се овозможи регистрирање на сите неопходни антиретровирусни лекови за третман и превенција на ХИВ-инфекцијата.

18 Оваа обврска подразбира и воспоставување „ефективни законски и подзаконски механизми за обезбедување одржливост на веќе воспоставените превентивни програми за ХИВ пред завршувањето на поддршката од Глобалниот фонд, со цел да се одржи ниската стапка на ХИВ во земјата“.

9.

БАРАЊА НА СЕСКУАЛНИТЕ РАБОТНИЦИ ЗА ЗАШТИТА ОД НАСИЛСТВОТО

На Меѓународниот ден за запирање на насилството врз сексуалните работници, 17 декември, традиционално беше одржан „Марш на црвените чадори“ на кој неколку организации го актуализираа проблемот¹⁹ и побараа конкретни мерки против насилството.²⁰

Претставувањето на маршот во медиумите беше коректно, за што организацијата „СТАР-СТАР“ изрази „особена благодарност за начинот на известување, при што сите медиуми, без исклучок, ги прикажаа сексуалните работници што учествуваа на маршот достоинствено и со почит“.²¹

19 Претставничката на ХОПС истакна: „Сакаме силно да потенцираме дека насилството е голем проблем за сексуалните работници во Македонија. 211 од испитаните 310 сексуални работници кажале дека се соочуваат со насилство, односно 12% кажале дека барем еднаш биле жртва на сексуално насилство, а дури 10% кажале дека имале ситуација во која од клиентите биле принудени на незаштитен сексуален однос спротивно на нивната волја“ („Наумовска-Илиева: Никој не ги штити сексуалните работници од насилство“, www.a1on.mk).

20 „Неколку невладини организации побараа брзи и темелни истраги во случаи на извршени напади против униформирани лица што ја злоупотребиле функцијата за изнудување услуги од сексуалните работници, како и суштинска вклученост на сексуалните работници во нацрт-законите, политиките и програмите што директно влијаат врз условите во кои тие живеат и работат. Тие бараат повлекување на прописите со кои се утврдуваат парични глоби за сексуалните работници кои свесно и доброволно се вклучени во сексуалната индустрија.“ („Марш на сексуалните работници, бараат закон за заштита од насилството“, www.mkd.mk.)

21 Дополнително, во сите телевизиски прилози, истражувачки стории, фоторепортажи и новинарски текстови во дневни весници и

ХОПС и оваа година објави конкурс за новинарски текстови за сексуалната работа со кој се поттикнува истражувачко новинарство на релевантни теми за човековите права на сексуалните работници како начин да се мотивираат медиумите да известуваат на оваа тема имајќи ги предвид човековите права, наспроти сензационализам и дискриминаторен говор.

интернет-портали, се обрна особено внимание при сокривањето на нивниот идентитет, се користеше политички коректна терминологија и непристрасно се известуваше за настанот. (Благодарност за поддршката и медиумската професионалност, <http://starsexwork.org/?p=915>)

10.

КРИМИНАЛИЗАЦИЈА И НЕГАТИВНИ ПРЕТСТАВУВАЊА НА СЕКСУАЛНИТЕ РАБОТНИЦИ ВО ТВ-ЕМИСИЈА

На 28.12.2015 година, Коалицијата СЗПМЗ поднесе жалба до Совет за етика на медиуми на Македонија против една ТВ-емисија,²² во која авторот ги криминализира лицата што се занимаваат со сексуална работа и ги снима без нивно знаење и дозвола. Иако должност на новинар(к)ите е да ги бранат достоинството и човековите права, низ целата емисија сексуалните работници се изложуваат на подбив и се повредува нивното достоинство.

Најголема повреда на правата е направена во оние делови на емисијата во кои без знаење и без дозвола на сексуалните работници се објавуваат нивни лични податоци (фотографии добиени преку приватен разговор на скајп, содржина на приватен разговор на скајп, телефонски разговори за кои соговорниците не знаат и не дале дозвола да се снимаат). Авторот лажно им се претставува на сексуалните работници како потенцијален клиент, со цел да изнуди и нивни лични податоци за да ги злоупотреби и неовластено да ги објави. Во еден дел од емисијата се открива и живеалиштето на транс-лица сексуални работници и се снима внатре во нивниот стан, без нивно знаење и дозвола.

22 Емисијата „Во Центар со Васко Ефтов: проституцијата во Македонија“, емитувана на 7.12.2015 година во 22.00 часот на телевизија „Канал 5“. Емисијата е достапна на каналот „Youtube“ на Васко Ефтов и на следниот линк: https://www.youtube.com/watch?v=H_g50FqhC2Q.

Коалицијата СЗПМЗ потсетува дека етичка должност на новинар(к)ите е да „даваат глас на безгласните“, маргинализираните и жртвите на стигма, дискриминација и насилство, а не да се претставуваат како криминалци. Но, истовремено, етичка должност на новинар(к)ите, особено во контексти каде што сексуалната работа се криминализира од страна на полицијата, е да го заштити идентитетот на сексуалните работници преку користење новинарски техники.²³

Во делот во кој се обработува сексуалната работа во студентските домови е објавено име на студентка, студентскиот дом во кој живее и нејзини фотографии добиени преку приватен разговор. Преку недозволеното објавување лични податоци се поттикнува стигма, со што се зголемува ризикот за говор на омраза и насилство од страна на околината.

Во емисијата, во ниту еден момент не се прикажува другата страна, односно не се зборува за секојдневното насилство врз сексуалните работници и прекршувањата на нивните човекови права.

23 „Има бројни востановени новинарски техники кои можат да го заткријат идентитетот на сексуалните работници, како што се заматувањето на нивните лица или изобличувањето на нивните гласови, ако се снимани. Овие опции треба да бидат дискутирани со лицето кое се интервјуира, за да се утврди што таа/тој претпочита. Тогаш треба да се добие соодветна согласност, најдобро во форма на пишана согласност, со потпишани копии и за лицето кое интервјуира, и за интервјуираното лице.“ „Видете, „A guide to respectful reporting and writing on sex work“, <https://www.opendemocracy.net/beyondslavery/marlise-richter-ntokozoyingwana-lesego-tlhwale-ruvimbo-tenga/guide-to-respectful-repo>.

11.

ДИСКРИМИНАТОРСКИ ОГЛАС ВРЗ ОСНОВА НА ЗДРАВСТВЕН СТАТУС

Во соопштението за упис на ново примени студенти на мастер студии во учебната 2014 2015 година на Правниот факултет „Јустинијан Први“ (за правни студии, политички студии, студии по новинарство) е наведен следниов дискриминирачки услов: „Странските државјани при уписот поднесуваат и документи за извршени тестови за ХИВ и Хепатит Ц од студентската поликлиника во Скопје“.

По консултација со Мрежата за заштита од дискриминација, на 10.3.2015 година, „Заедно посилни – Здружение на луѓето што живеат со ХИВ“ доставува барање за пристап до информации од јавен карактер до Ректоратот на УКИМ, во кое прашува:

Дали странските државјани што сакаат да запишат мастер студии на факултетите на УКИМ треба да достават резултати за извршени тестови за ХИВ и Хепатит Ц од Студентската поликлиника во Скопје како задолжителен дел од потребната документација за упис на мастер студиите? Доколку е задолжително доставувањето на резултатите од ваквите тестови, зошто и врз основа на кои законски или подзаконски акти се бара нивното доставување? Што би се случило доколку странски државјанин што сака да запише мастер студии на факултетите на УКИМ има позитивен резултат од тест за ХИВ или Хепатит Ц? Дали негативниот резултат од тестовите за ХИВ и Хепатит Ц е услов за упис на мастер студии на факултетите на УКИМ? На кој начин

Коалицијата бара од Ректоратот на УКИМ да усвои посебен документ преку кој Универзитетот ќе ја одрази недвосмислената заложба за развивање на политика на еднакви можности и недискриминација на академската заедница

Коалицијата бара од ректоратот на УКИМ да спроведе посебна обука за сензибилизирање за дискриминација и заштита од дискриминација на сите вработени во стручните служби на УКИМ.

се чуваат податоците за резултатите од тестовите за ХИВ и Хепатит Ц? Дали македонските државјани што сакаат да запишат мастер студии на факултетите на УКИМ треба да достават резултати за извршени тестови за ХИВ и Хепатит Ц од Студентската поликлиника во Скопје како задолжителен дел од потребната документација за упис на мастер студиите?

На 13.3.2015 година, од Ректорот на УКИМ е добиен одговор дека бараниот документ „не е во листата утврдена во конкурсот“ и дека „странските државјани се запишуваат и образуваат втор циклус студии на единиците на Универзитетот под еднакви услови како и државјаните на Република Македонија“. Но, Ректорот не дава никакво образложение зошто дискриминирачкиот услов бил содржан во огласот, иако документот за извршени тестови за ХИВ и Хепатит Ц од Студентската поликлиника во Скопје не е во списокот утврден во конкурсот.

„Заедно посилни – Здружение на луѓето што живеат со ХИВ“ доставува барање и до Правниот факултет, но до крајот на 2015 година не добиваат никаков одговор.

12.

КЗД НЕ ГО ПОЧИТУВА ЗАКОНСКИОТ РОК ЗА ПОСТАПУВАЊЕ ВО СЛУЧАИ НА ФЛАГРАНТНИ ПОВРЕДИ НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА

Коалицијата СЗПМЗ бара од КЗД ургентно да одлучува во случаи на дискриминација врз основа на здравствен статус.

Во годишниот извештај за 2014 година, Коалицијата СЗПМЗ извести за повеќекратна дискриминација на пациент во Охрид врз основа на здравствена состојба (статус ХИВ): тестирање за ХИВ без претходно информирање и согласност на пациентот, откривање на неговиот ХИВ позитивен статус, како и дискриминирачки однос за време на престојот во здравствената установа.

Парадоксалноста во овој случај на флагрантно кршење на човековите права беше тоа што Народниот правобранител утврди дискриминација и даде конкретни препораки, а Државниот санитарен и здравствен инспекторат утврди дека „не е направена дискриминација“.

На поднесената претставка до КЗД на 16.10.2014 година немаше никаков одговор ниту во 2015 година, иако законскиот рок е 90 дена!

13.

СЕНЗАЦИОНАЛИСТИЧКИ И СТИГМАТИЗИРАЧКИ МЕДИУМСКИ ПРИСТАП КОН ЛИЦА ШТО ЖИВЕАТ СО ХИВ

На 1.4.2015 година, во повеќе медиуми беа објавени сензационалистички, неточни, манипулативни и дискриминаторски написи за „ново заразени“ со „ХИВ/СИДА“, за „заболени од СИДА“ кои „се заразиле од хомосексуални односи“, „преносот го добиле по хомосексуален пат“, „сите се хомосексуалци“, итн.

Коалицијата СЗПМЗ ја искористи законската можност за „Исправка“ со цел да им укаже на медиумите дека ХИВ и СИДА не е исто, дека откривањето на сексуалната ориентација на новите пациенти е стигматизирачко, дека постои ризично сексуално однесување, а не ризична сексуална ориентација, дека треба да го користат здравствениот термин MSM (кој не означува сексуална ориентација) и дека при известувањето треба да се внимава со цел да не се создава паника кај населението.

Исправката имаше позитивен ефект кај повеќето медиуми кои ги пренесоа главните поенти од укажувањата од страна на Коалицијата СЗПМЗ.²⁴

²⁴ На пример, ТВ „Сител“ објави прилог „Откривањето на сексуалната ориентација на пациентите со ХИВ и СИДА е стигматизирачко за ЛГБТ заедницата“.

Коалицијата СЗПМЗ
апелира до медиумите
да избегнуваат
сензационалистички
пристап при
известувањето за лицата
што живеат со ХИВ.

При покривањето на 1-ви декември, повеќето од медиумите известуваа коректно и професионално, но тенденцијата ХИВ да се поврзува со сексуална ориентација повторно беше присутна кај некои медиуми.²⁵ Особено позитивно беше медиумското претставување на видеоспотот „Сите сме дел од промената“ социјален експеримент што го направи „Заедно посилни“ за да го актуализира проблемот на предрасудите кон лицата што живеат со ХИВ.²⁶

25 Неколку медиуми известија дека „Кај најголем број од заразените, инфекцијата е пренесена по хетеросексуален пат“.

26 „Ги ставивме луѓето во Градски Парк, во ситуација при што мислат дека имаат физички контакт со лице со ХИВ – младо момче кое послужува кафе носеше маичка на која стои „Јас сум ХИВ позитивен“. Уште повеќе, вклучивме и учесничка која глуми дека е дел од редицата што чека кафе и потенцира дека лице со ХИВ служи пијалаци. Прашањето што сакавме да го одговориме: Како ќе реагираат учесниците во ваква ситуација? На наше големо задоволство, учесниците во целост го поддржаа нашиот шанкер и го одбранија од нападите упатени од актерката, потенцирајќи дека ХИВ не се пренесува така и апелирајќи против предрасуди.“ „Сите сме дел од промената“, „Заедно посилни“, <https://www.youtube.com/watch?v=PsxkicWEGpw>

14.

СЕКСУАЛНИТЕ РАБОТНИЧКИ ЖРТВИ НА АКЦИЈАТА „УЛИЧНА ПРОСТИТУЦИЈА“ ПОВТОРНО ЈА ДОБИЈА ТУЖБАТА ПРОТИВ МВР И ОСНОВЕН СУД СКОПЈЕ I - СКОПЈЕ

Основниот суд Скопје II - Скопје на 28.5.2015 година по вторпат донесе првостепена пресуда во граѓанска постапка со која делумно го усвои тужбеното барање на 12 сексуални работнички и ги задолжи МВР и Основен суд Скопје I - Скопје да им исплатат на сексуалните работнички надоместок на нематеријална штета во вкупна висина од 1.430.000 денари поради повреда на лични права како последица на акцијата „Улична проституција“ од ноември 2008 година.

Во образложението на пресудата, судот утврдува прекршување на чл. 8 ст. 2 од ЕКЧП (поради тоа што биле снимани во простории на МВР и тие снимки биле објавени пред да биде поведена кривична постапка), прекршување

Коалицијата СЗПМЗ ја поздравува оваа одлука на судот и изразува жалење поради фактот што и по седум години, судските постапки за заштита на правата сè уште не се завршени.

на чл. 3 од ЕКЧП,²⁷ прекршување на чл. 5 ст. 1 (б) од ЕКЧП,²⁸ прекршување на чл. 5 ст. 1 (г) од ЕКЧП (поради незаконито приведување малолетничка), прекршување на чл. 5 ст. 2 од ЕКЧП (бидејќи сите тужителки не биле веднаш известени за причините за лишување од слобода и за што се осомничени) и други повреди.

27 Судот утврдува вакво прекршување поради „...понижувачко постапување према тужителките од страна на надлежните при МВР при приведувањето кое се одвивало како групно приведување, со групно претресување и носење на тужителките до просториите на Инфективна клиника, без притоа да им се каже каде ги носат и со присила да дадат крв за анализа“, како и со тоа што „тужителките во просториите на ПС Бит Пазар биле ставени во една просторија во која што имало само две клупи, а биле по број 25 или 26 и не им било дозволено ниту да консумираат вода, храна, ниту да одат во тоалет..“

28 Судот утврдува прекршување „од причини што тужителките прво се приведени, а без претходно прибавени докази за да се осомничат за кривичното дело Подведување на проституција“. Судот утврдува дека сексуалните работници прво се уапсени – приведени, а дури потоа е донесена судска наредба, односно, дека „лишувањето од слобода, апсењето, односно приведувањето на тужителките од МВР е направено со цел да се направи обид за да се обезбедат докази за постоење на кривично дело...“

15.

ДОНЕСЕН МОДУЛ ЗА ТРЕНИНГ НА СОЦИЈАЛНИ РАБОТНИЦИ И ОСТАНАТИ СТРУЧНИ ЛИЦА ОД ЦЕНТРИТЕ ЗА СОЦИЈАЛНА РАБОТА ЗА РАБОТА СО МАРГИНАЛИЗИРАНИ ЗАЕДНИЦИ

Коалицијата СЗПМЗ ја поздравува иницијативата на Заводот за социјални дејности и бара да им се овозможи на сите социјални работници и стручни лица вработени во центрите за социјална работа да го поминат тренинг модулот 19.

Коалицијата во соработка со Заводот за социјални дејности изработи прирачник за работа со маргинализирани заедници/ групи во ризик, кој стана официјален модул за тренинг програмата за континуиран развој на стручните лица во системот на социјална заштита. Модулот 19 претставува еден од изборните модули од Програмата за усовршување за стручни лица што работат во областа на социјалната заштита во Македонија. Модулот е составен со цел да им помогне на социјалните работници и другите стручни лица за стекнување знања и вештини кои ќе ги направат поефективни при работење со лица кои живеат со ХИВ, сексуални работници и лица кои употребуваат дроги.

Во текот на 2015 година педесет социјални и стручни работници од центрите за социјална работа од неколку градови на Република Македонија ја поминаа обуката според Модулот 19.

Човековите права
на **ЛГБТИ**

1.

НЕКАЗНИВОСТ НА НАСИЛСТВОТО МОТИВИРАНО ОД ОМРАЗА ВРЗ ОСНОВА НА СЕКСУАЛНА ОРИЕНТАЦИЈА И РОДОВ ИДЕНТИТЕТ

Во 2015 година продолжи негативниот тренд на неказнување на физичкото насилство мотивирано од омраза врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет, и покрај протестите на ЛГБТИ-заедницата во организација на Националната мрежа за борба против хомофобијата и трансфобијата (НМХТ) (види повеќе во одделот „Недела на гордоста“).

Не се пронајдени ниту маскираните напаѓачи кои во 2014 г. го каменуваа кафе-барот „Дамар“ во Старата скопска чаршија (каде што ЛГБТИ Центарот за поддршка на Хелсиншкиот комитет за човекови права ја прославуваше двегодишнината од своето постоење), ниту, пак, се откриени и изведени пред правдата сторителите на кривични дела од омраза во 2012, 2013 и 2014 година (нападите врз ЛГБТИ Центарот за поддршка²⁹, вклучително и каменувањето од страна на маскирани насилници на „Недела на гордоста“

²⁹ Во првите две години од своето отворање, ЛГБТИ Центарот за поддршка и неговите активности беа мета на дури шест напади, а само за еден од овие напади се водеше судска постапка (постапката пред Апелациониот суд сè уште е во тек, а сторителите сè уште не се санкционирани.)

во 2013 година). Нема правосилна судска пресуда ниту за физичкиот напад врз двајца активисти на „Маршот за толеранција“ на 17.11.2012 година.

Ваквата состојба создава перцепција во јавноста и кај ЛГБТИ-заедницата дека насилството врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет не се казнува. Неказнивоста на насилството ги охрабрува насилниците мотивирани од омраза, а ги обесхрабрува жртвите да пријавуваат насилство и да покренат соодветни постапки против сторителите.

На пример, активист на Коалицијата СЗПМЗ беше сведок на организиран насилнички напад мотивиран од омраза врз основа на сексуална ориентација во Старата скопска чаршија, но жртвата не беше мотивирана да го пријави случајот поради неефикасноста на полицијата во откривањето на претходните случаи на насилство во чаршијата. Коалицијата СЗПМЗ има сознанија дека ова не е единствениот хомофобичен напад во чаршијата и дека и други физички напади на припадници на ЛГБТИ-заедницата воопшто не се пријавуваат поради немање доверба во институциите на системот.

Дури и кога ќе се охрабрат да пријават насилство, во многу случаи, ЛГБТИ-лицата се обесхрабруваат од страна на полицијата поради соочувањето со предрасуди, дискриминација, па дури и закани за откривање на сексуалната ориентација или родовиот идентитет. На пример, по физичкиот напад од страна на таксист врз неколку транс-лица, тие го пријавуваат случајот во полиција, но полицајците почнале да ги исмеваат поради нивниот изглед и им поставувала прашања дали се мажи или жени. Една од жртвите била препознаена од страна на полицаец што почнал морално да ја осудува и да ја плаши жртвата дека родителите и цел град може да го дознаат нејзиниот родов идентитет. Поради претрпениот физички страв, жртвата не поведува постапка за заштита на правата.

Коалицијата СЗПМЗ уште еднаш јавно ги повикува Обвинителството и МВР да ги откријат и да ги изведат пред лицето на правдата сите претходни сторители на кривични дела мотивирани од омраза врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет, за да се обесхрабрат хомофобичните насилници и да се охрабрат жртвите да пријавуваат насилство мотивирано од омраза.

Коалицијата бара од МВР да спроведе обука за полициските службеници за сензитивизирање во врска со насилство и дискриминација врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет, како и за заштита на правото на сексуална приватност.

Коалицијата СЗПМЗ има документирано и случај на дискриминаторски однос и повреда на достоинството врз основа на сексуална ориентација од страна на возач на автобус на автобуска станица, а во присуство на полицаец што се придружува на негативните коментари и исмевањето на патникот. И овој случај е показател дека голем број полициски службеници воопшто не се сензитивизирани за насилството и дискриминацијата врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет, што е дополнителен фактор што ги обесхрабрува жртвите да пријавуваат насилство во полиција.

Во 2015 година, во Коалицијата е пријавен само еден случај на насилство врз трансродово лице, мотивирано од омраза заснована на родов идентитет, по што е поднесена кривична тужба за нанесени телесни повреди и нарушено физичко и ментално здравје.

2.

ВЛАДИНАТА КАМПАЊА ЗА УСТАВНО ДЕФИНИРАЊЕ НА БРАКОТ ПОТТИКНУВАШЕ НА ДИСКРИМИНАЦИЈА И ГОВОР НА ОМРАЗА ВРЗ ОСНОВА НА СЕКСУАЛНА ОРИЕНТАЦИЈА

На почетокот од 2015 година, Владата ја продолжи кампањата за уставни измени за дефинирање на бракот, регистрираното партнерство и вонбрачната заедница. На 20.1.2015 година, Собранието го утврди предлогот на амандман XXXIII со 72 гласа „за“ и 4 гласа „против“.

Сепак, утврдувањето на ваквиот амандман предизвика сериозни домашни и меѓународни реакции. „Amnesty International“ предупреди дека гласањето во Собранието „претставува уште еден прилог кон дискриминацијата, насилството и нетолеранцијата врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет во Македонија“.³⁰ „Amnesty International“ потсети дека „истополовите партнерства не може да се регистрираат во рамките на постојната македонска легислатива“ и побара од властите „да ги повлечат дискриминирачките закони и да гарантираат дека

30 Gauri van Gulik, Deputy Director for Europe at Amnesty International, „Macedonia: Same-sex marriage ban will entrench discrimination“, <https://www.amnesty.org/en/articles/news/2015/01/macedonia-same-sex-marriage-ban-will-entrench-discrimination/>

Коалицијата уште еднаш потсетува дека актуелниот Закон за семејство содржи дискриминаторски одредби не само при дефинирањето на бракот, туку и при дефинирањето на вонбрачната заедница³¹ и „блиските лични односи“.³²

Наместо медиумски хомофобични кампањи за уставно бетонирање на дискриминацијата од постојниот Закон за семејство, Коалицијата бара од Владата да предложи легислатива со која ќе се овозможи еднаквост на двојките и заедниците од ист и од различен пол, што е нивно човеково право согласно чл. 8 од ЕКЧП.

луѓето што живеат во истополови партнерства можат да ги уживаат човековите права без дискриминација“.

На 20.1.2015 година, додека Собранието расправаше за исклучувачката дефиниција на бракот (амандман XXXIII), Националната Мрежа за борга против хомофобијата и трансфобијата (НМХТ) организираше јавен протест на кој посочи на реалните проблеми – насилството и дискриминацијата врз ЛГБТИ-заедницата и молкот на институциите.

Сепак, собраниската седница на која требаше да бидат изгласани уставните амандмани сè уште се води како незавршена, поради тоа што предлагачот на уставните измени (Владата) во меѓувреме го изгуби потребното двотретинско мнозинство.

Така, неколкумесечната кампања за уставни измени главно се сведе на медиумска кампања за уставна „одбрана на бракот“, во која ЛГБТИ-заедницата беше негативно медиумски претставувана како главна закана за бракот, а во некои медиумски настапи дури и како закана за опстанокот на човештвото.

³¹ „Заедница на живот на маж и жена, што не е заснована во согласност со одредбите на овој закон (вонбрачна заедница) и што траела најмалку една година, е изедначена со брачната заедница во поглед на правото на меѓусебно издржување и имотот стекнат за време на траењето на таа заедница.“ (Член 13 од Законот за семејството (пречистен текст), Сл. весник на Р. Македонија, бр. 153 од 20.10.2014 година)

³² „Под блиски лични односи, во смисла на овој закон, се подразбираат лични односи меѓу лица од различен пол кои се или биле во партнерски односи, а не живеат во вонбрачна заедница.“ (чл. 94 б, Закон за семејството (пречистен текст), Сл. весник на Р. Македонија, бр. 153 од 20.10.2014 година).

3.

ВЛАДАТА И СОБРАНИЕТО БЕА ПРОТИВ ТОА СЕКСУАЛНАТА ОРИЕНТАЦИЈА И РОДОВИОТ ИДЕНТИТЕТ ДА БИДАТ ВНЕСЕНИ ВО ЗАКОНОТ ЗА СПРЕЧУВАЊЕ И ЗАШТИТА ОД ДИСКРИМИНАЦИЈА

На 30.7.2015 година, пратеничката Лилјана Поповска поднесе „Предлог на закон за изменување на Законот за спречување и заштита од дискриминација“, со цел да се додадат зборовите „сексуална ориентација и родов идентитет“ во чл. 3, каде што се наброени основите за дискриминација. Предлагачот побара сексуалната ориентација и родовиот идентитет да бидат внесени како посебни заштитени дискриминаторски основи, согласно Лисабонскиот договор и Повелбата за темелни човекови права и слободи на Европската унија, за да се постигне целосно усогласување на македонското антидискриминациско законодавство со европското.³³

33 Предлагачот се повика и на Заклучоците за Третиот периодичен извештај на Комитетот за човекови права на ООН (каде што е членка РМ) од 20 јули 2015 година, во кои Комитетот препорачува дека „Државата треба да го измени својот Закон за спречување и заштита од дискриминација со тоа што експлицитно ќе забрани дискриминација врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет“.

На 25.8.2015 година, Владата на Република Македонија поднесува мислење до Собранието со предлог да не го донесе законот. Во образложението, Владата тврди дека „институциите што ќе го применуваат Законот (Комисијата за заштита од дискриминација или судовите) им овозможуваат правна заштита и на лицата со нехетеросексуална ориентација, токму поради тоа што се зема предвид отвореноста на списокот дискриминаторски основи“. Притоа, премиерот Никола Груевски, кој е потпишан на мислењето, поднесува список закони (сите донесени во периодот на неговото владеење) во кои сексуалната ориентација се јавува како основа за дискриминација.³⁴

Во текот на собраниската постапка, и Комисијата за труд и социјална политика и Законодавно правната комисија донесуваат едногласни „констатации“ да не се донесе законот, без никакво образложение.

Во отсуство на опозицијата и во експресна постапка, со 60 гласови „за“ (помалку од половината пратеници), Собранието донесува заклучок дека „Предлогот на законот за изменување на Законот за спречување и заштита од дискриминација поднесен од пратеникот Лилјана Поповска не е прифатлив и не може да се даде на натамошно, односно на второ читање“.

Коалицијата СЗПЗМ укажува на тоа дека аргументот на Владата дека од 2008 година наваму се донесени неколку закони во кои сексуалната ориентација се јавува како основ за дискриминација не може да биде аргумент против дополнување на основниот Закон за заштита од дискриминација со основите „сексуална ориентација и родов идентитет“. Тоа може да биде само аргумент против дискриминаторските кампањи врз основа на „сексуална ориентација“ што ги водеше владејачката партија од носењето на Законот за спречување и заштита од

³⁴ Закон за јавно здравје (2010), Закон за високо образование (2008), Закон за заштита на правата на пациентите (2008), Закон за семејство (2008), Закон за основање Национална агенција за европски образовни програми и мобилност (2008), Закон за работни односи (2010).

Коалицијата СЗПЗМ бара од Владата на Република Македонија да ги признае сексуалната ориентација и родовиот идентитет како дискриминаторски основи во Законот за спречување и заштита од дискриминација и да прекине да го злоупотребува ова прашање за водење кампањи што поттикнуваат негативни предрасуди, дискриминација, говор на омраза и насилство.

дискриминација досега. Имено, ако владата немала никаков проблем да поднесе неколку закони во кои е вклучена сексуалната ориентација како основ за дискриминација, зошто тогаш упорно прави проблем за дополнување на основниот Закон за заштита од дискриминација со изразите „сексуална ориентација и родов идентитет“?

4.

НЕКАЗНИВОСТ НА ГОВОР НА ОМРАЗА ВРЗ ОСНОВА НА СЕКСУАЛНА ОРИЕНТАЦИЈА

---

1. Јавното обвинителство сè уште постапува за еден пријавен случај на говор на омраза од 2014 година.

Коалицијата СЗПМЗ, Хелсиншкиот комитет за човекови права на Република Македонија и ЛГБТИ Центарот за поддршка во 2014 година поднесоа до Обвинителството кривични пријави против двајца новинари затоа што: а) едниот со својата објава на неговата веб-страница го оправдал насилството и ширел говор на омраза кон ЛГБТИ-заедницата; б) обајцата на својата фан-страница на „Фејсбук“ дозволиле и не ги избришале коментарите што шират говор на омраза и повикуваат на насилство и други кривични дела.

Основното јавно обвинителство ги отфрли кривичните пријави со образложение дека пријавените дела не се гонат по службена должност. Притоа, Обвинителството укажа дека сопствениците на страниците на „Фејсбук“ не можат да бидат одговорни за коментарите што ги оставаат фановите.

Во поднесените жалби до Вишото јавно обвинителство беше укажано дека законодавецот за ниту едно од пријавените

Коалицијата го охрабрува јавното обвинителство да подигне обвинение против осомничениот во овој случај, но и во иднина да спроведува ефикасна и навремена истрага против сите кои шират говор на омраза и поттикнуваат насилство кон сексуалните и родовите малцинства.

Го повикуваме јавното обвинителство и другите надлежни институции да ја применуваат праксата на ЕСЧП при постапувањето на случаи на говор на омраза и поттикнување на насилство преку електронски медиуми.

кривични дела не предвидел дека гонењето се презема по приватна тужба. Притоа, беше посочена и судската практика на Европскиот суд за човекови права кој веќе има одлучувано за одговорноста на сопствениците на фан-страници.³⁵

На 31.3.2015 година, Вишото јавно обвинителство ја одби едната жалба како неоснована, а на 20.4.2015 година, Вишото јавно обвинителство ја уважи другата жалба и го задолжи основниот јавен обвинител да ја продолжи постапката. Во вториов случај, Вишото јавно обвинителство констатира дека оспореното решение „не е јасно, разбирливо и е неподобно за испитување“³⁶ и дека „Јавниот обвинител не ги исцрпел сите можности за утврдување на одредени факти што правилно ќе го усмерат во донесувањето на одлуката“.

---

2. Водител поддржува повикување на насилство врз сексуална ориентација во живо

Коалицијата поднесе жалба до Комисијата за жалби при Советот за етика во медиумите на Македонија (СЕММ) поради говор на омраза во емисијата „Јади бурек“ на ТВ Сител 3 од 25.2.2015 година. Во емисијата се јавува гледач со изјава што отворено повикува на насилство врз основа на сексуална ориентација: „Јас мислам све ова шо се јавуваат педери да им се набие кол!“

---

35 Во случајот DELFI AS v. ESTONIA (app. no. 64569/09), Судот утврдува дека менаџерите на блогите, фан-страниците, интернет-порталите и слично се одговорни за коментарите што ги поставуваат нивните фанови и корисници, и тие не смеат да дозволат говор на омраза на нивните страници. Судот утврдува и дека менаџерите на блогите се одговорни за коментарите на своите фанови и корисници, и дека тие се одговорни да го знаат и да го проценат ефектот од нивните објави.

36 Обвинителството констатира дека „во изреката на наведеното решение, како основ за отфрлање на кривичната пријава, е наведено – пријавените дела не се кривични дела за кои се гони по службена должност, а во образложение се дадени причини како во конкретниот случај да нема основи на сомнение дека пријавениот ги извршил наведените кривични дела, така што тоа го прави нејасно и неразбирливо“.

Водителот на емисијата не се оградува од говорот на омраза, туку се оградува само од вулгарноста, а изразува согласување со повикот на насилство: „Ќе ве замолам за речникот, да не сме вулгарни, мали деца гледаат... иако се сложувам (следува смеење)“.

На 11.6.2015, СЕММ донесува одлука дека жалбата е основана и дека се прекршени членовите 10, 11 и 15 од Кодексот на новинарите на Македонија.

---

3. Кампањата „За нација без дискриминација“ дочекана со повици за ликвидација

Коалицијата СЗПМЗ бара од надлежните институции итно да постапуваат во случаи на говор на омраза, затоа што неказнивоста ги охрабрува сторителите, а ги обесхрабрува жртвите.

На 18.11.2015 година, Коалицијата СЗПМЗ поднесе кривична пријава до МВР (Одделението за компјутерски криминал и дигитална форензика) поради Ширење расистички и ксенофобичен материјал преку компјутерски систем и Предизвикување раздор или нетрпеливост врз национална, расна, верска и друга дискриминациска основа, што имплицитно опфаќа и заштита врз основа на сексуалната ориентација и родовиот идентитет.

Станува збор за коментари под видеото „За нација без дискриминација“ промовирано од страна на Коалицијата СЗПМЗ, Здружението ХЕРА и Комисијата за заштита од дискриминација на 17.11.2015 година. Дел од коментарите повикуваат на насилство врз основа на сексуална ориентација и политичка определба („SIEG HEIL 14/88 само истребување вакви гниди“, „Смрт за либералните паразити!“).

5.

ТРЕТА „НЕДЕЛА НА ГОРДОСТА“ ВО СКОПЈЕ

Националната мрежа за борба против хомофобија и трансфобија (НМХТ) и Коалицијата СЗПМЗ по третпат ја организираа „Недела на гордоста“ во Скопје од 22.6.2015 до 27.6.2015 година. Главна цел на „Недела на гордоста“ беше алармирање на институциите на системот за случаите на насилство, говор на омраза и дискриминација врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет, за кои сè уште не се преземени конкретни мерки за санкционирање на сторителите и за превенција. Останати цели на „Недела на гордоста“ беа зголемување на видливоста на ЛГБТИ-заедницата, мобилизација на заедницата и поддржувачите преку културни и едукативни настани и градење на капацитетите на ЛГБТИ-активистите.

Најзначаен дел од „Недела на гордоста“ беа трите протестни обраќања пред институциите со цел да се изрази незадоволството на ЛГБТИ-заедницата од континуираното хомофобично и трансфобично насилство, отсуството на соодветен институционален одговор, хомофобичните и шовинистичките кампањи и медиумскиот молк.

Првото протестно обраќање се одржа пред зградата на Основното јавно обвинителство. Активистите побараа оставка од јавниот обвинител Марко Зврлевски, бидејќи веќе три години не успева да ги пронајде напаѓачите на ЛГБТИ Центарот за поддршка и напаѓачите на кафулето „Дамар“, со што остава простор за натамошни хомофобични напади

и ја лишува ЛГБТИ-заедницата од правото на сигурност. Второто протестно обраќање се одржа пред Владата на Република Македонија со цел да се истакнат причините поради кои ЛГБТИ-заедницата бара оставка од владата на ВМРО-ДПМНЕ.³⁷ Последното протестно обраќање се одржа пред зградата на јавниот сервис МРТВ, каде што активистите побараа негово ослободување од влијанието на власта, прекин на молкот за темите на ЛГБТИ-заедницата и изразија револт кон шовинистичките кампањи емитувани на јавниот сервис.³⁸

„Недела на гордоста“ понуди серија настани од едукативен карактер, како што се обуки за ЛГБТИ-активизам и креативен активизам, работилница за сексуално преносливи инфекции и ХИВ, предавања на тема „Онлајн геј-претставувањето и ХИВ/СИДА дискурсот во Србија“ и „Педери и партија: противприроден блуд на југословенски начин (1945-1989)“. Настаните од областа на културата вклучуваа проекции на филмови, лезбејски пикник и забави. „Недела на гордоста“ вклучуваше и трибина „ЛГБТИ-активизмот, антикапитализмот и антинационализмот – точки на поврзување и градење заеднички отпор“, организирана во соработка со левичарското движење „Солидарност“.

„Недела на гордоста“ беше традиционално игнорирана од страна на државните институции и провладините медиуми, а годинава беше јавно поддржана единствено од Американската амбасада во Скопје која на својот твитер-профил напиша: „Го развеавме знамето виножито за да ја одбележиме Неделата на гордоста во Македонија“.

37 Активистите оставија погребен венец пред објектот на Владата како симболично означување „политичка смрт“ на актуелната власт.

38 На протестот, претставници на мрежата ја дадоа следнава изјава за медиумите: „МРТВ како јавен сервис има обврска да ги штити правата и да известува за правата на најмаргинализираните. Но, наместо тоа, МРТВ е пропагандна машинерија на врхушката што е на власт, во која послушните уредници подготвуваат нарачани прилози. МРТВ досега нема известно за ниту еден протест пред Основното јавно обвинителство, нема известно за ниту една 'Недела на гордоста', за ниту еден проблем на ЛГБТИ-заедницата, никогаш нема покането во емисија или нема побарано изјава од ЛГБТИ-активист(к)и“.

6.

ЗАГРОЗУВАЊЕ НА СИГУРНОСТА НА УЧЕСНИЦИТЕ НА „ЛЕЗБЕЈСКИОТ ПИКНИК“ ПО ХОМОФОБИЧЕН ГОВОР НА ОМРАЗА НА СОЦИЈАЛНИТЕ МРЕЖИ

Лезбејскиот пикник беше организиран од страна на групата „ЛезФем“ на 25.6.2015 година со почеток од 17.00 часот, на јавен простор во Градскиот парк. Настанот беше објавен на социјалната мрежа „Фејсбук“, каде што веднаш по објавувањето започна хомофобичен и шовинистички говор на омраза.³⁹ Коментарите пристигнуваа постојано и координирано, што остави впечаток дека се работи за организирана акција.

Организаторите го пријавија говорот на омраза во Одделението за истраги за компјутерски криминал на МВР, каде што побараа и зголемено полициско присуство поради можноста од физички напад. Како одговор на барањето, полицијата прати неколку екипи што ја обезбедуваа пошироката околина на настанот. Половина час по почетокот на настанот, во непосредна близина започнаа да се собираат група млади лица (7-10 лица), кои по кратко време се приближија до учесниците на лезбејскиот пикник, по што полицијата ги спречи целосно да се доближат и

³⁹ Хомофобичните коментари варираа од закани за насилство и силување до обиди за „хумористични“ досетки.

Коалицијата СЗПМЗ бара од МВР да ги идентификува лицата што јавно ширеа говор на омраза, ја загрозија сигурноста и го попречија правото на мирен собир и против нив да поведе соодветни постапки.

ги идентификува. Полицијата ги извести учесниците на пикникот дека не е безбедно да продолжи настанот и сугерираше тој да заврши, со цел да се спречи појавата на евентуални инциденти. Организаторите го послушаа советот на полицијата и организирано го напуштија Градскиот парк.

7.

СИСТЕМСКО ПРЕКРШУВАЊЕ НА ПРАВОТО НА ПРИВАТНОСТ И ПРАВОТО НА ЗАШТИТА ОД ДИСКРИМИНАЦИЈА НА ТРАНС-ЛИЦАТА

Коалицијата ги повикува надлежните институции, посебно Управата за водење на матичните книги и Министерството за правда да се воздржат од носење на арбитражни одлуки со кои не им се признава правната промена на полот на транс луѓето и со кои се повредуваат правата на транс луѓето.

И во 2015 година Коалицијата продолжи со активности за застапување за правата на транс луѓето преку обезбедување на правна помош и водење на правни постапки пред Управата за водење на матични книги, Министерството за правда и Управниот Суд за правно признавање на промената на полот во матичната евиденција. Покрај правните постапки, Коалицијата работи на сензитивизирање на здравствените работници за медицинските, социјалните и правните потреби на транс луѓето и неопходноста од обезбедување на соодветен пристап до здравствени услуги.

Коалицијата, исто така, обезбедува психосоцијална помош и поддршка на транс луѓето и помага во нивното вмрежување и соработка со транс заедници од земјите од регионот. Започнувајќи од 2014 до денес, Коалицијата има идентификувана група на лекари со кои Коалицијата соработува и мобилизира здравствени работници и други професионалци кои ќе се придружат во заедничкиот фронт за застапување за правата на транс луѓето.

На 29.4.2015 година, група транс-лица поднесоа претставка до Народниот правобранител против Управата за водење

Коалицијата ја повикува Управата за водење на матичните книги да го почитува Уставот, законите и праксата на ЕСЧП, како и својата претходна правна пракса со која е дозволена промена на полот во матична евиденција на транс лице, и да им овозможи правно признавање на полот на сите транс луѓе во Република Македонија.

Коалицијата ги повикува надлежните институции во консултација со експерти, здруженијата и транс заедницата да започнат со подготовка на закон со кој ќе се овозможи брза, лесна и транспарентна постапка за правно признавање на полот во матичната евиденција во склад со актуелните трендови на усвојување на законска регулатива во регионот и светот.

матични книги и Министерството за правда, поради повреда на правото на приватност и правото на заштита од дискриминација врз основа на родов идентитет. Претставката е поднесена затоа што транс-лицата со години не можат да го остварат своето право на правно признавање на променетиот пол пред Управата за водење матични книги која не им овозможува промена на ознаката за пол во матичната евиденција.

Досега, Управата за водење матични книги има прифатено само едно барање за промена на пол во матичната евиденција. Иако ЕСЧП има пресудено дека државите што ја имаат ратификувано ЕКЧП имаат обврска правно да ја признаат промената на полот во документите за идентификација, со тоа што не ја исполнува оваа обврска, Република Македонија продолжува системски да го повредува правото на приватност на транс-лицата (чл. 8 од ЕКЧП).

8.

КОМИСИЈАТА ЗА ЗАШТИТА ОД ДИСКРИМИНАЦИЈА ДОНЕСЕ „ПРОТОКОЛ ЗА УТВРДУВАЊЕ НА ПОСТАПКАТА ЗА ПОСТАПУВАЊЕ ВО СЛУЧАИ ЗА ЗАШТИТА ОД ДИСКРИМИНАЦИЈА ВРЗ ОСНОВА НА СЕКСУАЛНА ОРИЕНТАЦИЈА И РОДОВ ИДЕНТИТЕТ“

„Комисијата за заштита од дискриминација, согласно член 3 од ЗСЗД, постапува во случаи за заштита од дискриминација врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет.“

Член 1 од Протоколот

Како резултат на партнерски проект на ХЕРА Асоцијација за здравствена едукација и истражување, Коалицијата СЗПМЗ и Комисијата за заштита од дискриминација (КЗД) беше донесен и усвоен „Протокол за утврдување на постапката за постапување во случаи за заштита од дискриминација врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет“.⁴⁰ Мотив за донесувањето на протоколот беше експлицитното непризнавање на сексуалната ориентација и родовиот идентитет (СОРИ) како основи за дискриминација во членот 3 од Законот за спречување и заштита од дискриминација

⁴⁰ Протоколот е достапен на веб-страницата на Комисијата за заштита од дискриминација <http://kzd.mk/mk/dokumenti>

Коалицијата СЗПМЗ ја поздравува иницијативата на Комисијата за усвојување на Протоколот, нејзините напори за подигнување на свеста и за охрабрување на припадниците на ЛГБТИ-заедницата да поднесуваат претставки за дискриминација.

Коалицијата СЗПМЗ ќе продолжи да се бори за признавање на сексуалната ориентација и родовиот идентитет како основи за дискриминација во Законот за спречување и заштита од дискриминација.

(ЗСЗД)⁴¹ и неколкуте неуспешни парламентарни иницијативи за вметнување на СОРИ во членот 3 од ЗСЗД.

Донесувањето на протоколот значи искажување јасна и недвосмислена волја на КЗД за постапување по претставки врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет и заштита на ЛГБТИ-заедницата.⁴² Со Протоколот се прецизираше постапката на КЗД во случаите на заштита од дискриминација врз основа на СОРИ и се утврдија механизми за соработка и размена на информации помеѓу граѓанските организации што ги штитат правата на ЛГБТИ-заедницата и Комисијата. Притоа, самиот протокол има информативен и едукативен карактер кон ЛГБТИ-лицата и кон идните членови на Комисијата бидејќи ги содржи сите потребни информации за постапката, терминологија и правна практика што ќе го олеснат пристапот на ЛГБТИ-заедницата кон овој механизам и ќе им помогнат на членовите на Комисијата во обезбедувањето соодветна заштита од дискриминација врз основа на СОРИ.⁴³

41 Иако член 3 „Основи за дискриминација“ има отворена клаузула, сепак, отстранувањето на сексуалната ориентација како основа за дискриминација од Предлог-законот за спречување и заштита од дискриминација во 2010 година прати негативна порака и влијаеше демотивирански врз ЛГБТИ-лицата за да го користат овој механизам за заштита.

42 КЗД истакна дека со протоколот се „обезбеди еден документ со чија помош се олесни и се забрза процесот, како и ефикасноста при решавање случаи за дискриминација по основ на сексуална ориентација и родов идентитет.“ (Комисијата започна со промоција на кампањата „Занација без дискриминација“, <http://www.kzd.mk/mk/novosti/128-komisijatazapocnasopromocijanakampanjatazanacijabezdiskriminacija>)

43 КЗД јавно објави дека го дополни формуларот за поднесување претставка, вклучувајќи го и основот сексуалната ориентација како основ на дискриминација.

9.

КАМПАЊА „ЗА НАЦИЈА БЕЗ ДИСКРИМИНАЦИЈА“

Комисијата за заштита од дискриминација, во соработка со ХЕРА и Коалицијата СЗПМЗ, го подготви видеоспотот „За нација без дискриминација“ како дел од кампањата за „подигнување на свеста кај граѓаните и намалување на дискриминација по различни основи, особено менување на сликата која со години е создавана за лицата со различна сексуална ориентација“.⁴⁴

На промоцијата на спотот, КЗД истакна дека „Оваа кампања е со особено значење како за работата на Комисијата, така и за лицата со различна сексуална ориентација што сакаме да ги охрабриме да поднесуваат претставки за дискриминација и сите заедно да пристапиме кон борба за елиминирање на стигмата и дискриминацијата кон ЛГБТ-лицата, бидејќи само така можеме да постигнеме еднакво и толерантно општество во која ги прифаќаме и славиме разликите“.⁴⁵

44 Соопштение за медиуми на Комисијата за заштита од дискриминација по повод промоцијата на видеоспотот „За нација без дискриминација“.

45 Комисијата започна со промоција на кампањата „За нација без дискриминација“, <http://www.kzd.mk/mk/novosti/128-komisijatazapocna-sopromocijanakampanjatazanacijabezdiskriminacija>

Коалицијата СЗПМЗ бара од институциите за заштита на човековите права во Република Македонија да продолжат со кампањи за подигнување на свеста за правата на припадниците на ЛГБТИ-заедницата.

Коалицијата СЗПМЗ бара од институциите за заштита на човековите права во Република Македонија да продолжат со кампањи за подигнување на свеста за правата на припадниците на ЛГБТИ-заедницата.

Видеоспотот „За нација без дискриминација“⁴⁶ беше емитуван на три национални телевизии во период од еден месец. Беше пратено и барање до јавниот сервис Македонската радио-телевизија за емитување на спотот како дел од кампања од јавен интерес, но досега не е добиен одговор на ова барање.

Коалицијата СЗПМЗ бара од Македонската радио-телевизија како јавен сервис:

- а.** самата да започне со производство и емитување прилози за подигнување на свеста за потребата од заштита од дискриминација врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет;
- б.** да ја исполни својата обврска да известува за прекршувањето на правата на ЛГБТИ-заедницата и за активностите што ги спроведуваат активистите;
- в.** да креира сопствена политика за различност, која ќе овозможи да се чуе „гласот на безгласните“, што подразбира вработување новинар(к)и што ќе бидат сензитивизирани за покривање теми во врска со дискриминацијата и човековите права на припадниците на ЛГБТИ-заедницата.

⁴⁶ „За нација без дискриминација“, <https://www.youtube.com/watch?v=FA2nry3A3qs>

10.

СКАНДАЛОЗЕН ИЗБОР НА НЕКОМПЕТЕНТНИ КОМЕСАРИ ЗА ЗАШТИТА ОД ДИСКРИМИНАЦИЈА

Собранието на Република Македонија на 1 декември 2015 година донесе одлука за објавување јавен оглас за именување на членовите на Комисијата за заштита од дискриминација. На почетокот од јануари 2016 година, на собраниска комисија беа предложени седуммина кандидати. Ни јавноста, ни пратениците не беа известени за бројот и експертизата на сите пријавени кандидати, а немаше ни образложение како е направен изборот на предложените членови и зошто не се предложени повеќе жени или, пак, припадници на помалите етнички заедници.⁴⁷ И покрај бурните реакции во јавноста, на седница одржана на 11.1.2016 година, Собранието донесе одлука за избор на седумтемина предложени членови на Комисијата за заштита од дискриминација, од кои само една е жена.

На 13.1.2016 година, Мрежата за заштита од дискриминација остро реагираше на новиот состав на Комисијата за заштита од дискриминација, укажувајќи дека „Собранието одлучи да избере членови, од кои најголем дел немаат претходно

⁴⁷ На прашањето на новинарите како е направен изборот, од владејачката ВМРО-ДПМНЕ „кусо аргументираа дека секогаш била таква практиката – по предлог на претседателот на Комисијата да се направи селекцијата, и додадоа дека избраните кандидати се истакнати кадри и универзитетски професори“. („Нов тим во Комисијата за заштита од дискриминација“, www.utrinski.mk/, 08.1.2016 година.)

искуство во областа и работа со ранливи групи".⁴⁸ Покрај неискуството, Мрежата за заштита од дискриминација укажа на партизација, односно, на очигледната поврзаност на дел од членовите со владејачката коалиција.⁴⁹ Ваквиот некомпетентен избор е овозможен од законските недоречености што оставаат простор за членови на Комисијата да бидат избрани несоодветни кандидати без никакво искуство од областа на човековите права.

Коалицијата СЗПЗ е комплетно обесхрабрена од изборот на комесари за заштита од дискриминација што претходно јавно поттикнувале говор на омраза против „крвниците“, „злогласните НВО“ и „предавниците“⁵⁰, и што отворено застапувале хомофобични ставови во јавноста.

На пример, избраниот комесар Тони Науновски во една ТВ-дебата⁵¹ посветена на говорот на омраза кон сексуалните малцинства истакна дека е против вклучување поинакви (сексуални) определби во законите и во Уставот затоа што „ќе го разлишаат премногу нискиот наталитет на Македонците“. На истата дебата, Науновски јавно ги декларирал сопствените негативни предрасуди

48 „Дополнително, сметаме дека самиот состав на Комисијата не е во духот на почитување на различностите, особено поради тоа што има само една жена-членка и не се вклучени припадници од помалите етнички заедници.“ („Некомпетентен состав на Комисијата за заштита од дискриминација“, <http://www.mhc.org.mk/announcements/357#>)

49 „Имено, Александар Спасеновски бил пратеник од ВМРО-ДПМНЕ во Собранието на РМ во периодот од 2006 до 2014 година, а Ирфан Деари бил пратеник од ДУИ во периодот од 2011 до 2014 година. Новоизбраните членови Тони Науновски и Александар Даштевски се јавни поддржувачи на политиките на власта, особено кон политики што не овозможуваат еднаков третман на етничките малцинства во државата.“ („Некомпетентен состав на Комисијата за заштита од дискриминација“, <http://www.mhc.org.mk/announcements/357#>)

50 Тони Науновски, „За пучистите историска и судска одговорност“, Дневник, 23.3.2015 година.

51 ТВ-дебата посветена на говорот на омраза кон сексуалните малцинства, Македонски институт за медиуми, <https://www.youtube.com/watch?v=dj8ARh3ww8A>

Коалицијата СЗПМЗ истакнува дека не е ниту нормално ниту, пак, природно во КЗД да одлучуваат луѓе што отворено поттикнувале на дискриминација, говор на омраза и непочитување на разликите. Ваквиот избор ги обесхрабрува жртвите на дискриминација да поднесуваат претставки за заштита од дискриминација и уште повеќе ја намалува довербата во системот за заштита на човековите права.

кон хомосексуалноста, користејќи ги традиционалните хомофобични аргументи дека е неприродна и ненормална.⁵²

52 На дебатата, Науновски јавно истакна дека „не е природно да биде маж со маж“ и дека е „...апсолутно против некој да наметнува вредности дека е нормално маж да живее, односно да склучи брак со маж. Така светот ќе престане да постои, така ќе нема деца“. На дебатата, Науновски се залагаше и за „забрана за продор на некои нови вредности што ќе дејствуваат негативно врз самиот опстанок на македонската држава и македонскиот народ“.

11.

ХОМОФОБИЧНА СКРИПТА ВО КОЈА ХОМОСЕКСУАЛНОСТА Е ОПИШАНА КАКО „НЕПРИРОДНА“, „НЕЗДРАВА“ И „ЗАГРОЗУВАЧ НА ОПСТАНОКОТ НА ЧОВЕЧКИОТ ВИД“

На 29.6.2015 година, Коалицијата прати барање до ректоратот на УКИМ за ревидирање едно учебно помагало, односно скрипта („Личност – Основи на персонологија“ од проф. д-р Благоја Јанаков), која се користи како основна литература по предметите на студиската програма по психологија.

Во скриптата, авторот ги обезвреднува хомосексуалноста, хомосексуалните врски, бракови и семејства како „неприродни“ и „нездрави“. Хомосексуалноста е опишана како „неприродно, незрело, нездраво и неоптимално сексуално општење“, а долготрајните хомосексуални врски, истополовите бракови и семејства се опишани како „уште понеприродни, понезрели и понездрави“.

Покрај стратегијата на обезвреднување, авторот користи и стратегија на втерување страв од хомосексуалноста, претставувајќи ја како опасност и закана за опстанокот на човештвото: „Хомосексуалноста е загрозувач на опстанокот на човечкиот вид, на човештвото, културата и

цивилизацијата“. Според авторот на скриптата, „ако луѓето постанат хомосексуалци – човечкиот вид ќе престане да постои, ќе изумре, а културата и цивилизацијата ќе се уништат“.

Во барањето до ректоратот на УКИМ, Коалицијата СЗПМЗ потсети дека државите имаат обврска да обезбедат образование без дискриминација и исклучување, и побара отстранување на содржините што дискриминираат и вознемируваат врз основа на сексуална ориентација. Коалицијата СЗПМЗ се повика и на претходните решенија на Комисијата за заштита од дискриминација, во кои беа оценети како дискриминаторски и вознемирувачки содржини од средношколски учебник во кои хомосексуалноста беше претставена како „опачина“, а хомосексуалците како учесници во „изопачен“, „неприроден“ и „ненормален сексуален живот“. Исто така, КЗД има донесено мислење во кое утврди „вознемирување по основ на сексуална ориентација“ и побара отстранување на содржините и во неколку универзитетски учебници по психијатрија и медицинска психологија, во кои хомосексуалноста беше опишана како дисфункција, настраност или растројство.⁵³

На 24.7.2015 година, од ректоратот ни беше доставен одговор од д-р Благоја Јанаков, редовен професор на Филозофскиот факултет при УКИМ. Во одговорот од една страница, авторот на „скриптата“ тврди дека оспорените податоци и ставовите за хомосексуалноста се изнесени „врз основа на соодветна научна литература (наведени се двајца познати експерти од САД), вековната традиција и народната мудрост“.

Во одговорот, авторот на скриптата се обидува да го префрли товарот на докажувањето на Коалицијата, односно, тој очекува „факти и сериозни аргументи“

⁵³ Коалицијата СЗПМЗ го поздравува тоа што овие учебници најпосле се повлечени од продажба од страна на авторите.

дека погоренаведените тврдења се дискриминирачки и вознемирувачки за луѓето со хомосексуална ориентација.⁵⁴

Коалицијата СЗПМЗ уште еднаш потсетува дека Комисијата за заштита од дискриминација веќе утврди дека „...учебниците не смеат во своите содржини да имаат текстови со кои се стигматизира определена група на луѓе...“, дека „учебниците не смеат да бидат насочени кон кршење на човековите права“, и дека содржините во кои хомосексуалноста се претставува како „опачина“, дисфункција, настраност или растројство веќе беа оценети како „вознемирување по основ на сексуална ориентација“.

Следствено, Коалицијата СЗПМЗ бара од ректоратот што е можно побргу да бидат отстранети дискриминаторските содржини од учебното помагало.

54 Притоа, авторот на скриптата ги поставува следниве две прашања во кои имплицитно се содржани негативни предрасуди и хомофобични ст(р)авови што поттикнуваат на нееднаквост и дискриминација врз основа на сексуална ориентација:

1. „...дали големото мнозинство луѓе (кои имаат хетеросексуална ориентација) нема да бидат збунети и вознемирени од тврдењето дека обете ориентации (хетеросексуалната и хомосексуалната) се еднакво природни, продуктивни и вредни?“
2. „...дали предлагате пред студентите да тврдам дека обете ориентации се еднакво природни, продуктивни и вредни, и да ги поттикнувам да бидат хомосексуални?“

ДОДАТОК: ЗАКЛУЧОЦИ ОД ИСТРАЖУВАЊЕТО НА РЕПРЕЗЕНТАЦИЈАТА НА РОДОВИТЕ МАЛЦИНСКИ ГРУПИ ВО МЕДИУМИТЕ ВО МАКЕДОНИЈА, СРБИЈА И ЦРНА ГОРА

Истражувањето на репрезентацијата на родовите малцински групи во медиумите во Македонија, Србија и Црна Гора беше фокусирано на два клучни настани: Парадите на гордоста во Белград и Подгорица и Неделата на Гордоста во Скопје. Истражуван беше периодот од 2013 до 2014 година, а предмет на истражување беа печатените и електронските медиуми. Ова истражување покажа дека Република Македонија значително заостанува во однос на медиумскиот интерес и третман на темите поврзани со ЛГБТИ прашања за разлика од Србија и Црна Гора.

Резултатите на истражувањето покажаа дека во текот на 2013 година во печатените медиуми, процентот на објави поврзани со Неделата на гордоста изнесува 0.92% од вкупниот број на страници во весниците. Телевизиите посветуваат уште помало внимание. Сепак, новите медиуми⁵⁵ предничат во квантитет по однос на интерес за темата. Она што е карактеристично за новите медиуми е што истите иако содржат најмногу објави поврзани со темите од интерес, дел од нив преставуваат и најрадикален облик на

55 Веб протали, веб портали на печатени весници и телевизии

говор на омраза и дискриминаторски говор. Кога зборуваме за квантитет на медиумски материјал важно е да нагласиме дека во овој процент влегуваат и сите индиректно поврзани вести и објави кои го градат контекстот и дискурзивната околина на директно поврзаните теми со правата на ЛГБТИ луѓето и Неделата на гордоста, со што, процентот кој ги покрива директно поврзаните вести е значително уште помал (максимум до четири текстови). Во 2014 година пак, процентот на објави од вкупниот број на страници изнесува 0.51%, од кои ниту еден текст не се однесува директно на Неделата на гордоста или ЛГБТИ правата во Македонија.

Присуството на оваа тема во 2013 година е најмногу забележливо во рубриците хроника, заради насилството кое го одбележа отворањето на првата Недела на гордоста. Неделата на гордоста во 2014 година помина без насилство, но истовремено и без речиси никакво медиумско внимание.

И во двата периода печатените медиуми многу почесто и поопширно известуваат за теми кои влегуваат во анализата, но во вид на индиректно говорење или третирање на темата за ЛГБТ права. Во 2013 година (периодот на истражување) медиумите најчесто говорат на следниве теми: наталитет, многудетни семејства, демографија, абортус. Во 2014 година, во временскиот период пред, за време на и по неделата на гордоста медиумите не ја третираат темата на Неделата на гордоста туку: брак, традиционален брак, дефинирање на бракот како заедница единствено меѓу еден маж и една жена.

Претставена преку медиумите во Македонија, ЛГБТ субкултурата, врз основа на содржините актуелни во 2013-тата и 2014-тата година, повеќе од јасно е дека стои длабоко на маргините на општествениот живот.

Медиумите, во квантитативна смисла се доминантно и позитивно ориентирани кон информирање за семејните вредности, а случувањата и активизмот во кругот на ЛГБТ културата која официјално не е прифатена се актуелни преку

темите за насилството применувано врз претставници на заедницата или активисти за нејзините права.

Во сегашниот културолошки контекст, процесите поврзани со издигнување на вредностите на националниот идентитет се во фокусот на внимание на медиумите. Со тоа, медиумите го истакнуваат значењето на порастот на населението (наталитетот) и семејните вредности. Тие го тематизираат поттикот кој владата го реализира преку обезбедување бенефити за семејствата со повеќе деца. Во согласност со ова се актуализираат предлог измени на уставот со кои бракот станува уставна категорија. Секаде истата се третира на ниво на закон.

Имајќи на ум дека истополовите заедници/бракови не се легални во Македонија, а со тоа ниту посвојувањето на деца значи дека секоја поддршка на оваа субкултура упатува на говорење во прилог на феномени кои стојат наспроти националниот идентитет. Оној кој ги застапува овие процеси стои наспроти нацијата и со тоа експлицитно се одделува од нацијата како аутсајдер.

Со оглед на ова, во ЛГБТ субкултурата обележана како претставник на идеологиите на Западот, припадникот на ЛГБТ заедницата од Македонија претставен преку медиумите станува најчесто жртва подложена на жигосување, објект на потсмев и иронија и член на заедница која има мала политичка платформа, минорна политичка поддршка и отсуство на политичка иднина.

Издавач: Коалиција СЕКСУАЛНИ И ЗДРАВСТВЕНИ
ПРАВА НА МАРГИНАЛИЗИРАНИТЕ ЗАЕДНИЦИ

Автор: Жарко Трајаноски

Асистентка: Драгана Дрндаревска

Лекторка: Весна Костовска

Графичко уредување: Игор Делов

Печати: Датапонс

—

coalition.org.mk

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

342.726-055.3(497.7)"2015"(047)
342.726-058.17(497.7)"2015"(047)

ТРАЈАНОСКИ, ЖАРКО
Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници:
годишен извештај 2015 / автор Жарко Трајаноски. - Скопје : #Коалиција
#Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници, 2016. -
78 стр. ; 21 см

Фусноти кон текстот

ISBN 978-608-65660-7-4

а) Маргинализираните заедници - Сексуални и здравствени права - Македонија - 2015 - Извештаи
COBISS.MK-ID 100385290

